

NORDISK REVY

tidning för vetenskaplig kritik och universitetsangelägenheter

under medverkan af

Proff. O. J. Alin, H. N. Almqvist, J. Hagströmer, S. E. Henschen, H. H. Hildebrandsson, L. F. Leffler, C. G. Lundquist, C. R. Nyblom, U. R. F. Sundelin; Adj. P. A. Geijer; Labor. M. G. Blix; Doct. J. E. Berggren, H. Bergstedt, K. H. Blomberg, S. J. Boëthius, A. L. Bygdén, O. A. Danielsson, D. Davidson, J. A. Ekman, A. Erdmann, H. G. Hjörne, O. V. Knös, J. A. Lundell, A. N. Lundström, A. F. Schagerström, J. H. E. Schück, S. A. H. Sjögren, A. L. A. Söderblom, J. H. Théel, P. J. Vising, O. Widman; Jur. kandd. C. O. Montan, J. Östberg; Bibl.-aman. E. H. Lind; Fil. kandd. R. Arpi, A. Bendixson, H. von Feilitzen, m. fl.

utgifven af

Docenten **Adolf Noreen**, Upsala.

Anmälan.

Man klagar stundom, ja ofta, öfver att den vetenskapliga produktionen i vårt land är, åtminstone inom vissa forskningsområden, särskildt de humanistiska, ringare än man kunde hafva skäl att vänta sig hos en nation, som städse visat ett berömvärdt intresse och nit för främjande af den lärda bildningen och tillgodogörande af dess resultat. Om så är, och vi vilja icke neka anmärkningens befogenhet, så är orsaken tvifvelsutän till stor del att söka däri, att det, som bekant, är skäligen klen bestäldt med den vetenskapliga kritiken här i Sverge, ja, man kan väl säga i Norden. Icke så som skulle Hrr författare sakna nödig sjelfkritik, långt därifrån! Fastmera torde de skandinaviska vetenskapsmännen i detta afseende synnerligen fördelaktigt utmärka sig, åtminstone i regeln. Men det är den kritiska växelverkan mellan forskarne, som tryter. För att i sin egen produktion känna sig äggad till verksamhet, men på samma gång tryggad i fråga om denna verksamhets mål och resultat, tarfvar vetenskapsidkaren att veta, hvad som för tillfället sysselsätter andre forskare på samma eller angränsande områden, huru desse gå tillväga vid lösandet af sin speciella uppgift, och ändtligen hvilka önskningsmål som uppställas för hans egen forskning i fråga om innehåll och metod. Det är detta som han väntar sig att den vetenskapliga kritiken skall upplysa honom om, men vanligtvis blir den honom svaret skyldig. Ja, det kan beklagligtvis betraktas som regel, att ett svenskt (norskt, danskt) vetenskapligt arbete *aldrig* blir recenseradt, vare sig i utlandet eller här hemma. De stora kulturfolkens kritiska organ, Literarisches centralblatt i Leipzig, Deutsche literaturzeitung i Berlin, Revue critique i Paris m. fl., kunna naturligtvis icke

ägna de små nationernas produktion lika stor uppmärksamhet som sin egen, och det torde vanligen bero på en tillfällighet, om undantagsvis ett skandinaviskt arbete drages fram i ljuset, en uppmärksamhet som ingalunda genomgående kommer de arbeten till del, som däraf vore företrädesvis förtjänta, hvarför den ej håller alltid är af smickrande beskaffenhet. För öfrigt är nordisk litteratur dels på grund af språket, dels i följd af ofullkomliga bokhandelsförbindelser föga känd i utlandet. Här i Norden åter äga vi ingen enda periodisk skrift, som gjort till sin *hufvuduppgift* att vara ett kritiskt organ för alla vetenskaper. De allmänna literaturtidskrifterna kunna icke tillgodose detta behof, dels på grund af bristande utrymme, dels i följd däraf att de ju vända sig till en publik, hvars majoritet icke kan väntas hysa intresse för rent vetenskapliga frågor. I ännu högre grad gäller naturligtvis detta om den brokiga publik, som tillkommer de dagliga tidningarna, hvilka för öfrigt, om de också ville, knappast kunde vara försedda med nödig facksinsikt för att åstadkomma verkligt värdefull kritik.

Om ett kritiskt bedömande är gentemot den producerande vetenskapsmannen en skyldig höflighet, som därjämte kan lända honom till största gagn, så är det däremot, kan man säga, rent af en plikt gentemot den studerande ungdomen (och autodidakten), som icke utan stort men kan undvara densamma. Vi mena i detta sammanhang med den »studerande ungdomen» icke dem som absolvera en högre eller lägre ämbetsexamen, utan dem som vid universitetet ägna sig åt ett verkligt vetenskapligt studium, d. v. s. tillägna sig vetenskapens metod och uppsöka sitt bestämde forskningsfält med ledning af den orienterande planritning öfver vetenskapens vida område, som bör vara en af den lärda undervisningens hufvuduppgifter. Hvad den akademiska föreläsningen i detta afseende

kan uträtta — och den *kan* åstadkomma mycket, *har* åstadkommit åtskilligt, *bör* åstadkomma än mera — måste suppleras af den offentliga kritiken i präsen. Ungdomen behöfver från läraren och fackmannens sida en ledtråd i det kaos af vetenskaplig, isynnerhet tysk, literatur, som årligen öfversvämmar vår bokmarknad. Utan en sådan ledning kommer ynglingen antingen att bortslösa en dyrbar tid på jämförelsevis ofruktbara studier, som kanske slutligen bereda honom »öfverliggarens» sorgliga lott, eller ock återvänder han misströstande från sitt förvägna ströftåg till den gamla bepröfvade tillflykten — kollegiehäftet och examensböckerna.

Nu vare det fjärran från oss att förmena, att det anspråkslösa företaget, som härmed anmäles, skulle kunna lösa alla de höga och viktiga uppgifter, som den vetenskapliga kritiken i vårt land har sig förelagda. Genom begränsning, till den mera elementära sidan af uppgiften i det hela, tro vi oss dock kunna uträtta åtskilligt. Vi åsyfta sålunda icke att lämna detaljerade kritiker, hvilka lämpligare finna sin plats i de facktidskriften, som vi hoppas måtte i alt större antal komma att uppstå, utan *korta* anmälningar, i så vidt möjligt allmänfattlig form, af den in- och utländska vetenskapens *nyaste* alster. Opartiskt påpekande värdet — eller ovärdet — af sådana verk, som äro ägnade att i något afseende ådraga sig uppmärksamhet, skall vårt företag särskildt hafva för ögonen uppgiften att vara en tillförlitlig rådgifvare åt de yngre vetenskapsidkare eller autodidakter, som önska orientera sig i den dag för dag växande literatur, med hvilken de hafva att stifta bekantskap. Det säger sig altså själft, att hvarje anmälan kommer att författas af en med ämnet fullt förtrogen fackman. För öfrigt må vår tidnings innehåll och uppställning utgöra sin egen förklaring.

Men den vetenskapliga verksamheten har äfven sin mera praktiska sida. Ingen vetenskapsidkare kan eller får sakna intresse för de praktiska ärenden, som utgöra de materiella förutsättningarna för det lärda arbetet. Han önskar veta, huru de institutioner arbeta, hvilkas uppgift det är att aflämna vårt lands kontingent till den trupp, som har att utföra kulturens pionierarbete, den vetenskapliga forskningen. Men vi bedraga oss säkerligen icke, om vi hålla före, att detta väcker intresse äfven i vidare kretsar. Den bildade allmänheten torde i Sverige mer än i de flesta andra land vara nära fästad vid universiteten, som fostrat en stor del af densamma, och som i gengäld många gånger fått mottaga oskattbara bevis på denna allmänhets välvilja. Universitetsbildningen har icke hos oss alstrat ett lärdt skrå, som känner

sig främmande för den öfriga nationen eller af densamma på så sätt betraktas — och skall, som vi hoppas, ej håller framdeles komma att göra det. Vi tro oss därför kunna påräkna ganska allmänt intresse, då vi komma att meddela sammanhängande upplysningar om följande akademiska angelägenheter, af hvilka åtskilliga hittills blott i program eller här och där kringströdda tidningsnotiser varit att finna:

Universitetsföreläsningar och vetenskapliga öfningar;

Personalförändringar, såsom utnämningar, förflyttningar och dödsfall;

Konsistoriernas och fakulteternas beslut, så snart dessa äro af större vikt; i speciella fall komma vi att in extenso aftrycka handlingarna;

Afslutande vetenskapliga examina, akademiska disputationer och program;

Universitetsbibliotekets verksamhet och viktigare ackquisitioner;

Lärda samfunds och vetenskapliga föreningars verksamhet;

Akademiens stat m. m., m. m.

Naturligt är, att en i Upsala utgifven periodisk skrift af ofvan angifna innehåll i första rummet har att taga hänsyn till hvad som rör Upsala universitet, hålst detta är nordens största, hvad lärjungantalet beträffar. Men exklusivitet och isolering äro företrädesvis i den vetenskapliga världen otillständiga och straffa sig för resten själfva, såsom nog våra nordiska universitet kunde hafva skäl att ödmjukt bekänna, åtminstone för vissa studiegrenars vidkommande. Emellertid torde det icke vara en förmäten utopi att hoppas, det den tid icke är aflägsen, då en liflig växelverkan kommer att äga rum, åtminstone mellan de nordiska universiteten inbördes, så att en hälsobringande omsättning af såväl lärare som lärjungar kommer att försiggå dem emellan, i det hvar och en studerar den särskilda vetenskapen där den för tillfället har sina ypperste målsmän, och desse senare anbringas där de bäst behöfvas. Men för att en dylik växelverkan må kunna blifva en verklighet, fordras att de nordiska universiteten känna hvarandra mera än till namnet. För att i någon om ock ringa mån bidraga till ett dylikt inbördes förstående skola vi söka förskaffa oss åtminstone alla viktigare under rättelser från universiteten i Lund, Stockholm, Kristiania, Köpenhamn och Helsingfors. Visar det sig att vårt företag vinner anklang, skall det blifva oss synnerligen kärt att i denna riktning utvidga detsamma.

Vi stöta här på den ekonomiska sidan af vårt företag. Det öde, som hittills i regeln drabbat heller halfvetenskapliga företag af något liknande art

i vårt land, är ingalunda ägnadt att uppmuntra till nya experiment. Då vi icke desto mindre våga försöket, sker det i förlitande på, att det mer än vanligt lifliga vetenskapliga intresse, som vi trott oss särskildt på senaste tider spåra inom vårt land, och som bland annat intygas af den aktiva anslutning vårt företag redan rönt, skulle befinnas förtjänt att af Skandinavien bildade allmänhet uppmuntras. För att vinna vår afsikt att särskildt gagna den akademiska ungdomen — med hvilken elementarläroverkens lärarekår har många intressen gemensamma — hafva vi satt vår tidnings pris så lågt, att det väl knappast kan afskräcka ens den minst bemedlade. Ett dylikt pris gör emellertid, att företaget för att kunna upprätthållas kräver ett så mycket allännare tillmötesgående. Framtiden får utvisa, om vi bedragit oss i vårt hopp härom.

»Nordisk revy» utkommer under det akademiska läsåret 1883—4 två gånger i månaden med ett nummer i tvåspaltigt kvartformat, tillsammans 16 nummer af något varierande storlek, men utgörande sammanlagdt omkring 500 spalter. Prenumerationspriset är för årgång 3,75 (för prenumeranter å tidningen Upsala 2,50), lösnummer 25 öre.

Vi få särskildt påpeka vikten för Hrr bokförläggare af att snarast möjligt insända recensionsexemplar af sina förlagsartiklar, såvida de vilja hafva dem skyndsamt anmälda. Annonser rörande vetenskaplig litteratur, i synnerhet sådan som är under förberedelse eller utgifning, mottagas gärna; annonspris 30 öre per rad.

I och för redaktionsangelägenheter har man att hänvända sig till undertecknad, utgifvare.

Upsala den 17 april 1883.

Adolf Noreen,
Docent.

Teologi.

Nya Testamentet. Öfversättning, utgifven år 1882 af Bibelkommissionen. Stockholm, A. L. Normans Förlags-Expedition. Pris: häftad 1,75, bunden 3 kronor.

Bland vårt lands nyaste teologiska arbeten är denna öfversättning af Nya Testamentet helt visst det betydelsefullaste. Visserligen är hennes betydelse för våra församlingar väsentligen beroende af det öde, hon kommer att få vid det under innevarande år förestående kyrkomötet, inför hvilket hon skall framläggas; men äfven om dess dom icke skulle utfalla till hennes förmån, skall dock den öfversättning, hvilken kyrkomötet, i sådant fall i en oviss framtid kan blifva i tillfälle att skänka vår kyrka, komma att stå i stor tacksamhetsskuld till den, hvarom nu är fråga.

I en af prof. Clas Warholm nyligen utgifven granskning af närvarande öfversättning säges, att hon har »stora förtjänster», att det nya i den samma »ofta är gjordt med stor om-

sorg», och att det »i allmänhet vitnar om insikt och takt»; att »kommissionen i allmänhet beflitat sig om att bibehålla kyrkobilens språk, der sådant har låtit sig göra»; att »öfversättningen i allmänhet måste lofordas för trohet, ledighet och klarhet både med hänseende till språk och tolkning af grundtexten». Men till följd däraf, att prof. W. icke anser sig kunna gilla den textkritiska grundsats, som bibelkomm. följt, hemställer han, »om icke ännu en revision behöfdes, vid hvilken man då först och främst skulle med alla vetenskapens medel fastställa, så vidt nu möjligt är, den sanna apostoliska urtexten». Rec., anser sig helt och hållet kunna instämma i det erkännande prof. W. gifver åt kommissionens öfversättning; hvad däremot det klander angår, hvilket W. riktar mot henne, så ligger i det samma ett icke ringa mått af öfverdrift, och rec. tror sig kunna förutse, att den urtext, W. med ledning af sin textkritiska grundsats anser sig i stånd att fastställa, svärigen någonsin torde komma att af kyrkomötet gillas. Men det målet att kunna få sitt arbete af kyrkomötet erkändt och antaget måste naturligtvis bibelkommissionen ställa för sig.

J. E. B.

Bjørnstjerne Bjørnson, Hvorfra stammer miraklerne i det ny testament? Väsentlig efter tredje udgave af Charles B. Waite's History of the Christian religion to the year 200. Kristiania. Dagbladets Bogtrykkeri 1882. Pris 2,75.

Förestående skrift söker uppvisa, att våra fyra evangelier mot slutet af andra seklet (170—185) uppväxt ur de apokryfiska evangeliernas på legender, ändamålslösa och fantastiska under yppiga jordmän. Om förf. till det arbete, af hvilket denna skrift är ett utdrag och en bearbetning säger Bjørnson: »Waite har været dommer, og dette har kommet ham till gode i det teologiske strøg» etc. Rec. har i den af Bjørnson utgifna skriften icke kunnat upptäcka något annat, som synes erinra om Waite's förra verksamhet som domare än följande förfaringsätt. Waite betraktar de kyrkliga författare under tiden 30—170 såsom instämda vitnen i frågan om våra kanoniska evangeliernas ålder samt de i dem omtalade undren. Därvid frågar han då t. ex.: hvad har vitnet Paulus att säga om Kristi under? I Pauli bref finner Waite ingenting därom; följaktligen, så sluter nu Waite, har Paulus icke känt till några underverk af Kristus; ty om han haft kännedom om ett sådant som Lasari uppäckande, så skulle han hafva hänvisat till detsamma för att styrka tron på Kristus. Men att Paulus i stället hänvisar till något, som för honom har vida större betydelse, t. ex. Kristi uppståndelse från de döda, hvarigenom han »blifvit kraftigt förklarad vara Guds son.» det lämnas af Waite utan afseende. — Men denna tystnad kunde ju dock synas underlig, då Paulus »flyder över af fortællinger om Jesus»? Ja, om den senare uppgiften vore sann, hvilket alldeles icke är händelsen. — Då vidare t. ex. Justinus Martyr tillfrågas: känner vitnet till de fyra kanoniska evangelierna? så finner Waite dessa evangelier ingenstädes omnämnda i Justini skrifter. Följaktligen, så sluter Waite återigen, har Justinus icke känt till våra evangelier. Att Justinus rör sig med en mångfald af tankar och uttryck, som förekomma i våra evangelier, det hjälper icke; lika litet att han obestriddligen har känt och använt Pauli bref utan att nämna Pauli namn; lika litet att han stundom citerar gamla testamentet samt Platon utan att nämna författaren. Slutresultatet för Waite blir icke desto mindre det, att om Justinus icke uttryckligen nämnt våra evangelier, så har han icke känt dem. — Waite kan ock framställa frågor om åtskilliga andra ämnen, t. ex. då han frågar: hvad lär Klemens af Rom om »den materielle opstandelse»? Därom finner han ingenting hos Klemens. Men detta kommer sig där af, att han endast rådfrågat det 27 kapitlet af Klemens' bref, men lämnat det 26 utan afseende. — Om en domare ginge så till väga i det praktiska lifvet, så skulle vi beklaga Bjørnson och en hvar, som hos den samma sökte en på sakkunskap och oväld grundad dom. Så framt det icke möjligen är så, att bearbetaren fuskat bort Waite's arbete, ville rec. därför i motsats mot Bjørnson säga, att Waite vid behandlingen af de i närvarande skrift förekommande frågorna visar sig äga alt för litet af en domares kritiska förmåga. — Detta bevisas äfven af den egendomliga textkritiska grundsats, som af Waite ofta tillämpas, näml. »forøgelssprincippet.» Om tvänne hvarandra liknande berättelser i ett apokryfiskt och ett kanoniskt evangelium jämföras med hvarandra,

och berättelsen i det senare befinnes hafva ett visst antal ord eller rader mer än den i det förra, så drager Waite däraf den slutsatsen, att det kanoniska evangeliet är till tiden senare samt till innehållet beroende af det apokryfiska! Gentemot det resultat, hvartill denna grundsats på flera ställen ledt, har för Waite, liksom för Björnson naturligtvis, den vetenskapliga undersökningens resultat ingenting att betyda.

Af det som nu exempelvis anförts torde läsaren kunna sluta till värdet af den skrift, hvarom vi här talat.

—gr—

J. T. Beck, Vorlesungen über Christliche Ethik, herausgegeben von Jul. Lindenmeyer, Erster Band: Die genetische Anlage des christlichen Lebens (407 ss. pris mk 6,50). Zweiter Band: Die pädagogische Entwicklung des christlichen Lebens (472 ss., pris mk 7,50). Gütersloh 1882, 1883.

Då den berömde bibelteologen Beck i Tübingen äfven i den skandinaviska nordn efterlämnat många lärjungar och beundrare, måste det för dem vara en kärkommen underrättelse, att nu äntligen hans sannolikt förnämsta arbete, föreläsningarna öfver etiken, utkommit. Ännu återstår dock den tredje delen, hvilken enligt utgifvarnes försäkran skulle redan till påsk detta år utlämnas i bokhandeln under titel: Die ethische Erscheinung des christlichen Lebens.

De formella förtjänsterna i Becks etik äro först och främst en enkel och psykologiskt sann indelning af ämnet från trenne synpunkter, det sedliga livets grundläggning, utveckling och framträdande, och vidare att förf. icke, såsom hans flesta föregångare, lånat sina begreppsbestämningar samt formen i allmänhet från ett visst tidsfilosofem eller en spekulativ teologi; Beck har här såsom alltid pryd sin teologi med en form, som ann. anser vara ett ur det specifikt kristliga innehållet själf framfördt uttryck. Hufvudbristen i formelt afseende är densamma, som i allmänhet vidlåder akademiska föreläsningar, isynnerhet sådana hvilka utgifvas i bokform efter förf:s död, och utan att han hunnit lägga den sista handen vid arbetet. En viss bredd och tautologi i framställningen möta därför läsaren på åtskilliga ställen.

Hvad innehållet beträffar, äger Becks etik samma bibelteologiska karaktär som hans öfriga arbeten. Därtill kommer, att han här utvecklar en öfverlägsen förmåga att införa läsaren i den bibliskt kristliga antropologien och att i den kristliga lifsåskådningens ljus ställa alla etiska grundbegrepp. Å andra sidan må ej förtigas, att Beck äfven här förfäktar angående sakrament och kyrka sina förut bekanta åsikter, om hvilka meningarna äro delade, men oafsedt detta äro vi böjde att tro, att till och med Becks dogmatiska motståndare skola villigt erkänna, att de i det hela funnit sig tillfredsställda af hans nu utgifna etik, och att de haft mycket godt att lära däraf. Och då den partifria ståndpunkt, Beck i allmänhet intager, icke håller här förnekar sig, äro vi öfvertygade, att hans etik skall tilltala alla uppriktiga sanningssökare, och att ett allvarligt studium af densamma skall kännas i hög grad uppfrikskande och renande samt följaktligen blifva af stor betydelse för hvar och en, som vill lära känna kristendomens etik i dess renhet och sanning.

R. S.

Renan, Le judaïsme comme race et comme religion. 1 fr.

(Lévy); äfven i tysk öfvers.

Bergaigne, La religion védique d'après les hymnes du Rigveda; komplett med de snart utkommande B. II & III å 12 mark. (Vieweg).

Farrar, The epistle of Paul the apostle to the Hebrews. 12:0 3 sh. 6 c.

Juridik.

Habermas, Die ideale Konkurrenz der Delikte. Stuttgart, Ferdinand Enke, 1882. (IV + 100 sid.) Pris: 2 Reichsmark 80 pf.

Denna afhandling utgör en omarbetning af en vid universitetet i Tübingen prisbelönt täflingskrift. Den innehåller

till en början en redogörelse för begreppet ideell konkurrens (flere brott, begångna genom en enda handling). Särskildt utvecklar författaren utförligt skillnaden emellan detta slags konkurrens samt å ena sidan en blott lag-konkurrens (vid hvilken flere straffbud enligt sin lydelse äro tillämpliga å det brottsliga förfarandet, men ett af dem omfattar detsamma från alla de sidor, som i straffrättsligt afseende äro af betydelse, och detta straffbud förty ensamt bör komma till användning) och å andra sidan den reella konkurrensen (flere brott, begångna genom flere särskilda handlingar). Författaren tillämpar här efter resultatet af denna utveckling å en mängd exempel, hämtade från olika delar af straffrätten. Ehuru denna kasuistik ansluter sig till den tyska rättsens bestämmelser i ämnet, erbjuder den dock mycket, som äfven för svenska jurister är af intresse. I en följande afdelning upptager författaren till besvarande frågan om straffets utmätande vid den ideella konkurrensen. I öfverensstämmelse med flere andra nyare författare fränkänner författaren *de lege ferenda* indelningen i ideell och reell konkurrens det inflytande å straffet, som strafflagarna i allmänhet tillägga detsamma, och fordrar en likformig behandling af alt slags konkurrens. De skäl, författaren bjuder för denna åsikt, synas oss öfvertygande. Mindre lyckad förefaller författarens deduktion af den rätta principen för konkurrensens bestraffning. Författaren ansluter sig härvid till den s. k. juridiska kumulationsprincipen, enligt hvilken straffen böra läggas samman, och allenast den tillökning i deras intensitet, som uppkommer genom deras verkställande i ett sammanhang, utjämnas genom en motsvarande förminskning i extensiteten. Särskildt lära svenska jurister ej finna sig tilltalade af denna teori. I ett land, enligt hvars konkurrensregler straffets storlek ej röner något som helst inflytande af den omständigheten, att det ena brottet blir straffadt tidigare än det andra, och hvarest man under en längre tid vant sig att betrakta detta såsom stämmande med sakens natur, torde en sådan teori ej äga stor utsikt att vinna anhängare.

J. H—r.

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H). Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 5. Åren 1876—1880. Öfverståthållare-Embetets Underdåniga Berättelse för Stockholms Stad. (Sthlm 1883.)

För den, som vill studera utvecklingen af den svenska hufvudstadens kommunalväsen i alla dess olika grenar, är Öfverståthållare-ämbetets ofvannämnda berättelse en oumbärlig hjälpreda. Några viktiga delar äro här visserligen utslutna, nämligen krono- och kommunaluppbörderna i Stockholm jämte stadens finanser, allmänna fattigvården samt allmänna hälso- och sjukvården, men härutinnan hänvisas till de utförliga redogörelser öfver dessa ämnen, som förekomma i den af stadsfullmäktiges beredningsutskott utgifna berättelse angående Stockholms kommunalförvaltning, i Stockholms stads fattigvårdsnämnds årliga statistiska redogörelser för hufvudstadens fattigvård samt i förste stadsläkarens och hälsovårdsnämndens till kungl. medicinalstyrelsen afgifna redogörelse angående hälso- och sjukvården i Stockholm under sista femårsperioden. Dessa berättelser tillsammans bilda sålunda det hufvudsakliga materialet för ifrågavarande studium.

Den föreliggande delen af den officiella statistiken är ingalunda en torr sifferredogörelse. Man finner här omväxlande och intressanta framställningar rörande mångfaldiga föremål, och grundliga upplysningar meddelas om ändamålet med och gången af de reformer, som under den afsedda perioden blifvit genomförda.

Ämnena hufvudgruppering är följande: 1) Stadens allmänna beskaftenhet; 2) Stadens innevägnare; 3) Näringar; 4) Kommunikationsanstalter, sjöfart, varubyten; 5) Kameralförhållanden; 6) Politi, under hvilken rubrik falla de ojämförligt talrikaste och vidlyftigaste delarne.

Särskildt intresse erbjuder redogörelserna för stadens ämbetsmyndigheter, undervisningsväsendet, bostadsförhållandena samt fromma stiftelser. Rörande de sistnämnda förekommer en synnerligen omfattande utredning, grundad på infortrade uppgifter från stiftelsernas förvaltare.

Framställningen är synnerligen redig och lättläst. Ett sakregister för lättande af forskarens möda hade ej varit öfverflödigt.

C. O. Montan,

Annuaire de législation française, publié par la Société de législation comparée. Première année. Paris. Cotillon et Cie. 1882.

Det jämförande rättsstudiet i Frankrike underlättas i hög grad af tvänne institutioner; en offentlig: den af *Dufaure* år 1876 i justitieministeriet inrättade *Comité de législation étrangère* med dess rikhaltiga samling af utländska, delvis på statens bekostnad till franska språket öfversatta lagar, och en enskild — som dock genom dekret af den 4 December 1873 blifvit erkänd såsom *établissement d'utilité publique* —, *la société de législation comparée* i Paris.

Detta sällskap började sin literära verksamhet år 1869 med utgifvandet af sin fortfarande i 7 häften om året utkommande *Bulletin**). Från och med år 1872 begynte sällskapet dessutom årligen utgifva en diger *Annuaire de législation étrangère*, innehållande dels årliga lagstiftningsöfersikter från olika länder, dels öfversättningar af och redogörelser för utländska lagar.

Då denna ursprungligen för fransmännens eget behof afsedda publikation under hand vunnit betydlig spridning jämväl i utlandet, har sällskapet visat sina utländska ledamöter den artigheten att nu mera låta densamma åtföljas af ett bihang, innehållande årsredogörelse äfven för den franska lagstiftningen. Öfvannämnda första årgång af detta bihang omfattar året 1881.

Redogörelsen innehåller först en allmän öfverblick af franska parlamentets arbeten under nämnda år med en efter innehållet ordnad öfersikt af de behandlade lagförslagen; korta upplysningar visserligen, men om hvilka det är sant, som i företalet säges, att de icke kunna samlas utan långa och besvärliga forskningar i *Journal Officiel*. Härefter meddelas i tidsföljd de viktigaste under året utkomna lagar, in extenso eller åtminstone till hufvuddragen anförda, försedda med upplysande anmärkningar och förklaringar af framstående franske rättslärde.

Priset på ifrågakvarande volym är för icke-medlemmar af sällskapet 3 fr.; *Annuaire de législation étrangère* kostar 18 fr.; tidskriften 6 fr.

I sitt slag synnerligen utmärkta, äro dessa publikationer värda den största uppmärksamhet inom alla länder.

C. O. Montan.

F. Kleinwächter, Die Kartelle, Ein Beitrag zur Frage der Organisation der Volkswirtschaft. Innsbruck, Wagner'sche Buchhandlung 1883. VIII + 245 ss. 5,20 M.

En »kartelle» är en öfverenskommelse mellan industridkare inom samma yrke, som åsyftar dels att afpassa produktionen inom yrket efter efterfrågan, dels att tillbörligen fördela totalproduktionen mellan de särskilda producenterna. Dylika aftal, som förekomma inom de flesta grenar af storindustrin, kunna innehålla bestämmelser om storleken af hvarje fabriks produktion, om det lägsta försäljningspriset för fabriksens alster, om jämnare fördelning af beställningar, som inkomma till de till kartellen hörande fabrikerna och slutligen om fördelning af marknaden mellan de i kartellen deltagande. Det är dylika företeelser, som i ofvanstående arbete behandlas. Då, af helt naturliga skäl, dylika aftal i regeln hållas hemliga, har förf. haft mycket svårt att skaffa sig sitt material, som naturligtvis därjämte kan lida af brister, hvilka i följd af nämnda hemlighetsmakeri äro svåra att upptäcka; en omständighet, som man, såsom förf. betonar, måste beakta vid begagnande af de resultat, hvartill han kommer. Förf. tillmäter kartellen stor betydelse; den har en eminent viktig uppgift inom näringslivet att fylla, och den kan enligt förf:s öfvertygelse ges en sådan utveckling, att den blir lämplig härtill. Nämnda uppgift är att afskaffa det anarkiska tillstånd, som f. n. herrskar inom näringslivet. Och detta anarkiska tillstånd är yttersta orsaken till den regelbundet återkommande öfverproduktionen och ty åtföljande handelskri-

* Under titeln: *Table du Bulletin de la Société de Législation comparée* har nyligen utkommit ett förträffligt sakregister till årgångarne 1869—80 af ifrågakvarande tidskrift.

ser samt de lidanden, som arbetare och arbetsgifvare ha att i anledning häraf undergå. Förf. bekämpar nämligen den bland nyare nationalekonomer mycket utbredda åsikten, att en af de väsentligaste orsakerna till den sociala frågan vore tillvaron af privat egendom till kapital, och söker att i stället uppvisa, att den egentliga orsaken till det svåraste sociala onda består just i nämnda anarkiska tillstånd i afseende å planmässighet och ledning, hvori det moderna näringslivet befinner sig. Botemedlet mot den sociala frågan skulle således ligga i kartellen. Dock betonar förf., att dennas n. v. utveckling gör det omöjligt att ännu på en längre tid kunna förverkliga denna uppgift. Kartellen synes f. n. vara af mycket begränsad lokalkaraktär. För att den skall kunna gifva tillbörlig ordning och planmässighet åt produktionen, måste den omfatta alla industridkare inom samma yrke i ett helt land. Dylika aftal måste vidare af lagstiftningen tillerkännas bindande kraft. Så länge detta ej skett, komma kartellerna fortfarande att vara föreningar af tämligen löslig beskaffenhet. Förf. fordrar dock mera än så, nämligen att staten skall tillerkänna de i kartellen deltagande monopol på tillverkningen. Missbruk af detta monopol kunde förekommas, om t. ex. staten förbehöll sig att undantagsvis äfven meddela andra rätt att utöfva yrket. Följden af en sådan lagstiftning skulle enligt förf:s mening blifva en förening af alla till kartellen hörande fabriker och verkstäder till ett enda stort företag. Denna följd innebär dock för förf. intet afskräckande. Huruvida förf. i denna sin mening har rätt eller ej, är naturligtvis omöjligt att afgöra, då det ju är fråga om verkningarna af *framtida* ekonomiska inrättningar, angående hvilka man för närvarande har mycket ringa erfarenhet.

Fördelningen af utrymmet på arbetets olika delar är något oproportionerlig. Under det förf. anser sig kunna använda 87 sidor för att framställa sina skäl för den satsen, att den sociala frågans lösning ej är att söka i den privata äganderättens afskaffande, ägnar han åt själfva det egentliga föremålet för arbetet, »kartellen», blott 88 sidor (119—206). Sidd. 207—242 ha ingenting med kartellen att göra och borde därför af förf. utelämnats.

D. D.

Nys, Le droit de la guerre et les précurseurs de Grotius. 8:o. 4 fr. (Muquardt.)

Marque, Études économiques et financières sur la rente française hypothécaire. 8:o. 3 fr. 50 c. (Ghio.)

Calvo y Marcos, Regimen parlamentario de España en el siglo XIX: 1, 2. 4:o. 32 s. (Correo, Madrid.)

Filosofi.

Samuel Grubbes filosofiska skrifter i urval, utgifna af Axel Nyblæus och Reinhold Geijer. Femte bandet. Fenomenologi. Lund 1882.

Med fenomenologi menar Grubbe läran om den sinliga erfarenheten. Metoden är analys af vår inre erfarenhet, ett fortgående särskiljande af det, som vi finna nödvändigt, från det tillfälliga. Den visshet, som blir resultatet häraf, är endast en visshet om, att något för oss visar sig under vissa former, ej att äfven för ett annat medvetande det nödvändigt skulle framträda under dessa former. Denna uppfattning tillämpas bland annat på frågan om själens immaterialitet. Själens visar sig visserligen såsom immateriell för oss, men på fenomenologiens ståndpunkt kan ej — för att tala med Kant — striden mellan materialism och spiritualism afgöras. I allmänhet ansluter sig Grubbe till Kant, men med vissa modifikationer från Schelling. Erfarenheten är en produkt af åskådning och tänkande, men Grubbe synes vilja förvandla Kants stränga särhållande af dessa begrepp till en mer eller mindre afgörande *gradskilnad*. Den väsentliga motsatsen i världen är enligt honom den mellan aktivitet och passivitet. De olika själsförmögenheterna äro sålunda blott att betrakta som särskilda yttringar af en i sin rot identisk intelligent aktivitet och passivitet. I sammanhang med denna skilnad är att märka en annan, som

Grubbe särskildt framhåller, och som synes oss blott utgöra en tillämpning af hvad ofvan blifvit sagdt, nämligen att då Kant betraktar begreppen såsom förståndets yttringar, Grubbe däremot lär, att dessa finnas implicite i åskådningarna och att förståndets verksamhet inskränker sig till att genom generalisation etc. höja dem till klarhet. Eller för att uttrycka det med våra egna ord: åskådningsförmågans yttringar äro begrepp i omedelbar förening med åskådningar, under det att förståndets yttringar äro begrepp, som af detsamma afsöndras från det omedelbara sammanhanget med åskådningarna.

Men ser man bort från denna differenspunkt mellan Kant och Grubbe, och hvad den medför, samt en märkbar olikhet dem emellan i metoden, hvilken skulle kunna uttryckas så, att för Grubbe den inre erfarenheten allena lämnar en säker utgångspunkt för undersökningen, under det Kant ingalunda betraktar den inre erfarenheten såsom mer viss än den yttre, följer den senare nästan ordagrant Kants framställning — hans särskiljande af sensationer och rena åskådningar, hans lära om de aprioriska begreppen och de grundsatser, vi med stöd af dem kunna bilda. Och måste vi erkänna, att klarhet och elegans utmärka denna Grubbes framställning. Hvad utgifvarnes arbete beträffar, ha vi särskildt att med tacksamhet omnämna den noggranna rubriceringen af innehållet, hvilken betydligt underlättar arbetets begagnande.

A. B—n.

Reinhold Geijer, Hegelianism och Positivism, studier med anledning af prof. M. J. Monrads "Tankeröretninger i den nyere Tid" m. m. I. Studier öfver Hegelianismen. Lund 1883. Universitetets årsskrift.

Här föreligger en protest från Boströmsk ståndpunkt mot Hegelianismens filosofi, såväl dess form som dess innehåll. Anledningen till skriften är den kritik, prof. Monrad i ofvan nämnda arbete från Hegeliansk ståndpunkt underkastat vår tids positivism, men docenten Geijer har äfven tagit hänsyn till ett senare betydande arbete af prof. Monrad, kalladt »Udsigt over den høiere Logik». Först redogör förf. för sin uppfattning af filosofiens uppgift och metod i *motsats* mot den Hegel—Monradska, hvarvid han särskildt fäster sig vid Monrads uppfattning af positivismen såsom en rent logisk-historisk nödvändighet; denna står naturligen i full öfverensstämmelse med Hegels uppfattning af de historiska fenomenen såsom idéns egna nödvändiga utvecklingsstadier. Särskildt granskas denna uppfattning ur den synpunkten, att man på så sätt får det falska (t. ex. positivismen) till ett nödvändigt moment i det sannas egen utveckling.

Därefter följer ett närmare ingående på den Hegelska logikens grundtankar. Förf. söker uppvisa orimligheten i att förneka motsägelsegrundsatsen och i att tro, det man kan vinna ett absolut genom sättande och upphäfvande af blotta relationer. Särskild uppmärksamhet ägnas åt förhållandet mellan den teleologiska tendensen hos Hegel och den, som förf. anser utgöra den Hegelska logikens *egentliga* tendens, tendensen att ur en abstrakt, icke en konkret, möjlighet konstruera världen. Slutligen söker förf. visa oss, att hela den Hegelska metoden, som gör anspråk på att vara rent apriorisk, endast genom ett inskjutande af dolda *förutsättningar* kommer till stånd, och att den därför på sin höjd och allenast har ett bestående *psykologiskt* värde. Dess allmänna fel skall vara att i likhet med all panteism förblanda kunskapens utveckling med sakens egen och att utgå från den Spinozistiska satsen »Omnis determinatio est negatio».

A. B—n.

K. Kroman, Vor Naturerkjendelse, Bidrag til en Matematikens og Fysikens Theori. Tilkjendt det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Guldmedalje. Kjøbenhavn 1883.

Detta är ett betydande arbete, af stort värde. Dess gedigna filosofiska innehåll står ej i strid med en ytterst populär och klar framställning, hvilken gör arbetet särdeles njutbart äfven för andra än filosofer af facket. I inledningen behandlas kunskapens ändamål, medel och villkor. Själfupphållelsedriften utgör det primära, kunskapen förklaras såsom medel för denna. Medfödda äro förmågorna att bilda, repro-

ducera, variera och värdera föreställningar. Förmedelst dessa förmågor förverkligas nu tvänne olika arter af kunskap, den aprioriska och den empiriska. Till den förra höra, såsom viktigast, matematik, logik och mekanik, till den senare naturvetenskaperna.

I första afdelningen ägnas därefter en omsorgsfull granskning åt den matematiska kunskapens natur och visshet, med kritisk anknytning till Kants uppfattning. Därför lämnar förf. först en undersökning om det berättigade i skillnaden mellan analytiska och syntetiska omdömen. Författaren förnekar den icke, men tror ej, att gränsen är så skarp, som Kant menade. Han visar sedan upp, att matematiken ej är en rent deduktiv vetenskap, utan äfven induktiv, hvilket icke förhindrar, att hon är fullt logisk och nödvändig.

Slutligen redogör förf. för sin uppfattning af grunden för matematikens, liksom logikens och mekanikens, visshet, och säges denna bero därpå, att de behandla *själfskapade* objekter, då däremot naturvetenskapen behandlar *förefunna* objekter.

I ett följande kapitel om logiken visas denna egentligen utgöra en lära om slutandet, så att läran om begrepp och omdöme ej kan räknas till den egentliga logiken. I ett »Tillæg» vännas ändtligen en kritisk värdering af de Riemann—Helmholtziska teorierna om rum af n-dimensioner.

Andra afdelningen: Kausalitetslagen (aarsagssætningen) är naturvetenskapernas princip, men kan ej till sin objektivitet bevisas, utan måste antagas, då af den alt vårt handlande och reala vetande äro beroende. Dock har lagen ej oinskränkt användning, åtminstone icke en bevislig sådan öfver viljans hela område, och bemöter förf. i sammanhang härmed Mills lära om viljans determinerande. — Efter att därefter utförligt ha behandlat de fysiska *grundsatsernas* natur och antal samt de fysiska *lärosatsernas* undersöker han de fysiska *grundbegreppens*, materiens och kraftens natur. Det är detta kapitel, som närmast utgör svaret på den uppställda prisuppgiften och innehåller en betraktelse öfver mekanism och dynamism och en undersökning af, hvad som kunskaps-teoretiskt sedt vunnits genom de begrepp af atomer, dynamider etc., som den moderna naturvetenskapen infört.

A. B—n.

Historia.

A. E. Nordenskiöld, Studier och forskningar, föranledda af mina resor i höga Norden. Ett populärt vetenskapligt bihang till »Vegas färd kring Asien och Europa». Första häftet. Stockholm 1883. F. & G. Beijer. Pris: 1: 50.

Detta häftes innehåll utgöres till största delen af en handling af frih. Nordenskiöld om venetianerna Zenos så mycket omtvistade resor. Förf. anser beskrifningen därom för äkta och söker däri stöd för den åsikten, att den gamla nordmannabygden på Grönland låg på östra kusten, och att samfärdseln med Amerika ännu icke var afbruten mot slutet af det 14:de århundradet. Fullständigt synes oss dock ännu icke den af många förfäktade meningen, att man här har att göra med ett literärt bedrägeri vara vederlagd. Därtill tarvas en noggrann utredning särskildt af den sällsamma berättelsens förhållande till Zieglers Scandia och Olai Magnis arbeten. Att den senares skildring af grönländarnes kajaker icke, såsom det heter (sid. 13, noten), grundar sig på Zenos ord, framgår af hans egen berättelse, att han redan 1509 sett dylika »laderfartyg» i Oslo. Det är icke »långt senare», (sid. 24), som den missförstådd italiensk patriotism på Zenos resor sökt stödja anspråk på äran af Amerikas upptäkt; sedan i Marco Barbaros manuskript heter det, att Ant. Zeno *si portò nel continente d'Estotilandia, nell' America settentrionale*. Att Olai Magnis karta af 1539 skulle vara identisk med den i Basel-upplagorna (den latinska och tyska) af 1567 (sid. 34), är tillvidare ett obevisadt antagande; kartan i ed. principis af 1555 är helt olika med den senare, och frågan kan endast lösas, om man lyckas upptäcka ett exemplar af den förstnämnda, i Venedig trykta. Påfven Gregorius IV har icke, såsom det uppgifves (sid. 49), omtalat Grönland i ett bref af 831: det förekommer blott i en senare förfalskad text, men saknas i

den äkta, sådan den är tryckt tidigast hos Cæsar: *Triapostulatus Septentrionis* (1642) och sedermera åtskilliga gånger. För öfrigt prydes afhandlingar af flere intressanta kartbilder; vi fästa isynnerhet uppmärksamheten å det vackra faksimilet af Claudii Clavi handskrift.

H—c.

Bryant and Gay, Popular history of the United states; cheap ed. Vol. I. 8. 15 sh.

Guest, Origines celticæ. 2 vol. 8. 32 sh.

Bazaine, Episodes de la guerre 1870—71. 10 fr.

Picot, M. Dufaure, sa vie et ses oeuvres. 3 fr. 50 c.

Af det på föranstaltande af k. tyska arkeologiska institutet genom E. Curtius och J. A. Kaupert utgifna stora kartverket skall under loppet af april 2:a häftet utkomma med Bl. III—VI (Athen—Peiraicus; Athen—Hymettos, Kephysa, Pyrgos). 16 mk. (D. Reimer).

Literaturhistoria.

Guðmundur Þorláksson, Udsigt over de norsk-islandske skjalde fra 9:de til 14:de århundrede. Khvn. 1882. (Utg. af Samfundet til udgivelse af gammel nordisk litteratur).

Ett högst behöfligt arbete har förf. här företagit sig, och han har — så vidt vi varit i tillfälle att bedöma det — utfört det samma i det hela taget väl.

Framhållas bör (som förf. gör inl. s. 3), att det är de — i de tillgängliga källorna — *uppgifna* skalderna från den nämnda tiderymden, med hvilka förf. sysselsätter sig. Hans afsikt är nat opregne og, för så vidt det har været muligt at skildre de skjalde og deres levned, der virkelig eller sandsynligvis har været historiske personer, og som omtales i mer eller mindre historiske værker, uden hensyn til, om der nu findes noget tilbage af deres kvad, eller om de vers, der tillægges sådanne skjalde, må anses for ægte eller ikke. I öfverensstämmelse härmed tar förf. med många, om hvilka det kan vara högst tvifvelaktigt, huruvida de verkligen diktat det, som dem tillskrifves, eller om de öfver hufvud diktat någon ting. Naturligen skulle det ha varit mycket önskvärdt att förf. utvidgat planen för sitt arbete därhän att i dyl. fall ingå på närmare undersökningar.

Med rätta torde förf. ha valt den kronologiska indelningen, ehuru den naturligtvis (som förf. påpekar inl. s. 5) medför svårigheter och icke kan med någon säkerhet genomföras.

Klart är att förf. vid de tidsbestämningar, han anför, i sht. under de första seklen, ofta måste sätta ett frågetecken eller ett »omkring», och om härvidlag en anmärkning bör göras, är det den, att förf. snarare är för mycket än för litet bestämd i sina uppgifter. Jfr t. ex. förf. s. 10 »...sv. konge Björn at Haugi, hvis levetid falder omkr. 830» med O. Montelius: Sveriges Historia I. Sthlm 1877 sidd. 252, 256; — förf. s. 42 »Eiríkr sigrsæli (+ 993)» med Montelius a. a. s. 257; — förf. s. 43 »slaget på Fyrisvold (988)» med Montelius a. a. s. 257; — förf. s. 145 »sv. konge Knútr Eiríksson (død 1195)» med Montelius a. a. sidd. 382, 389. Jfr äfven förf. sidd. 127, 132 »Sørkvir Kolsson» med Montelius a. a. s. 376 »Sverker, hvilken enligt en föga tillförlitlig uppgift skulle varit son till Kol eller Erik Årsäll».

En anmärkning — om ock obetydlig — kan göras däremot, att förf. stundom upprepar det samma 2 ggr. i st. för att på ena stället hänvisa till det andra, som t. ex. sidd. 64 och 134 berättelsen om Ormr och Ingimundr vid ett bröllop (hvilket s. 64 är år 1120 och s. 134 år 1119).

S. 96 säger förf. sig ej känna flere med tillnamnet »munnr» än Þorfinnr och Sigurðr (no. kung). — I Sturl. II 270 nämnes en Þórir munnr och i Landn. s. 268 en Ölver muðr (munnr).

Att ett arbete af den art, som förf:s är, bör vara försedd med register, är naturligt och nödvändigt för dess användbarhet, och tvänne sådana finnas: ett öfver skalderna och ett

öfver de namngifna skaldeverken. Beträffande dessa bör anmärkas följ. I skaldeförteckningen fattas: *Daði skáld Þórðarson* s. 38; *Eimarr Eyjólfsson þverœingr* s. 44; *Eyvindr skáldaspillir* s. 32—35; *Eysteinn Valdason* s. 63; *Innsteinn* s. 65; *Sigvaldi iarl* s. 56; samt en þórðr s. 77 så vida ej denne skall vara den i registret anf. *Skáld-þórðr*, hvilken eljest icke återfinnes. För flere af skalderna anföres blott en sida, oakadt de omnämnas på fl. st. (förf. kunde ju, då flere sidotal anföres för samma skald, med fet eller spärrad stil ha utmärkt det viktigaste). Så saknas t. ex. för *þorfinnr munnr* sid. 59; —f. *Gríss Scemingsson* s. 70; —f. *Hallarsteinn* s. 81; —f. *Sighvatr Þórðarson* s. 81 och 93; —f. *Bersi Skáld-Torfuson* s. 93; —f. *Bárðr svartí* s. 124; —f. *Tindr Hallkelsson* s. 128; —f. *þorgeirr þorvaldsson* s. 136; —f. *Guðmundr Galtason* s. 156.

I förteckningen öfver skaldeverken saknas: *Eysteinsdrápa* [?] s. 126— *Gríssvísur* s. 70— *Jónsdrápa* s. 143— *Magnúsdrápa* [?] s. 125— *Sigurðardrápa* [?] s. 126— *Skjaldardrápa* s. 11— *Strútharaldsdrápa* [?] s. 15— *Svala* s. 65— *Söðulkollvísur* s. 85— *Þórsdrápa* s. 11— *Þórsdrápa* [?] s. 20— *Þórsdrápa* [?] s. 67.

Af oanmärkta tryckfel vilja vi påpeka endast följ. S. 64:16 st. I 520, läs I 20; s. 162:23 st. 1148—50, läs 1248—50; s. 98:22 är någonting utfallet frf. obevareden. I registr. läs: Bjarni Hallson 95— Björn Hítð. 76—78— Guðbrandr Gestsson 150, 169— Hafíði Höskuldsson 170— Halldórr skvaldri 126— 127— Kálfr þrænski 13— Klaufi böggvir 62— 63— Oddi h. lítli 139— Ormr óframi (jfr Sn. E. III. 316)— Ospakr Glúmsson 87— Þorgils Oddason 134— Þorkell svartaskáld 73— Þórir jökull 159— 160— Þórólfr (skáld) 59;— Aðalsteinsdrápa 27— Tómasdrápa (Olafs) 161— Óxarflökr 132.

Rolf Arpi.

Sigurd Müller, Handbok i Verldslitteraturens Historia. Öfversatt från danskan och bearbetad för svenska förhållanden af Carl von Friesen. Stockholm 1883.

Öfvanstående lilla arbete har till syfte att gifva lärjungan en öfverblick öfver den allmänna litteraturhistorien. Öfversättaren anser äfven, att boken lämpar sig såsom ett repetitorium för universitetsstudierna, men härför är väl arbetet både för kortfattadt och framför allt för litet vetenskapligt uppställt. Däremot passar det ej illa till att meddela de första elementen af allmän litteraturhistoria, hvilka äro nödvändiga äfven för dem, hvilka endast studera svensk litteraturhistoria till den utsträckning, som är nödvändig för erhållandet af betyget approbatur i filosofie kandidatexamen vid vårt universitet. Omdömena äro i allmänhet goda, några till och med mycket goda, författaren har i det hela lyckligt skilt på det som bort medtagas och det som bort uteslutas, och anmärken skulle ej tveka att rekommendera arbetet såsom en hjälpredda vid de akademiska studierna, såvida det ej led af en tyvärr ytterst betänklig brist: osäkerhet i uppgifterna. Man råkar fel på hvarje sida, ofta kanske obetydliga, men ej sällan af grötsta slag, röjande en rent af förvånande okunnighet. I anledning däraf kunna vi ej annat än önska att den första upplagan af arbetet snart måtte ersättas af en andra, där dels dessa fel rättas, dels äfven framställningen i dess helhet i vissa punkter omarbetas i mera historisk riktning. I förväntan därpå har anmälarer till de studerandes tjänst i Pedagogisk Tidskrift rättat de mest i ögonen fallande felen.

H. S.

Eduard Engel, Geschichte der Weltliteratur in Einzeldarstellungen. Band I. Geschichte der Französischen Literatur. Leipzig 1883.

Sällan torde väl en serie hafva börjat på ett mera olyckligt sätt. Denna s. k. litteraturhistoria utgör ett bland de mera bedröfliga alstren af den skönliterära, ästetiserande skriftställarverksamhet, som ännu tyvärr ej utdött. Författaren är i saknad af all historisk uppfattning, och tyckes tro, att man skrifer litteraturhistoria genom att här och där afgiva några ästetiska omdömen om de historiska företeelserna. Jodelles tragedier affärdas naturligen med några föraktliga ord angående deras tråkighet. Du Bartas omnämnes ej ens,

förmodligen därför, att hans poesi ej fallit Herr Engel i smaken. Samma brist på historisk uppfattning röjer sig i uppställningen af arbetet, där t. ex. Ronsard behandlas i det 14:de kap., men Regnier i det 12:te. D'Aubigné har förmodligen varit svår att placera, och förf. har därför valt utvägen att öfverhoppa denne den franska renässansens kanske störste skald. Denna försumlighet har han dock på ett lyckligt sätt godtgjort genom att ägna ett helt kapitel åt Olivier Basselin, ehuru det borde vara bekant, att de honom tillskrifna dikterna härröra från en långt senare tid. Samma grundlighet ådagalägges i valet (detta torde vara det riktiga ordet) af årtal, ehuru dessa dock någon gång slumpa till att blifva riktiga. Så anför han åren för åtta af Corneilles pjäser. Sex äro visserligen oriktiga, men två äro riktiga, och det är ett glädjande faktum, att le Cid befinner sig bland de utvalda. Med rörande kärlek har förf. tillägnat sitt opus åt sin maka, Paulita Dolores, men därvid har han dock haft den oförsyntheten att påstå, att arbetet vore en frukt af deras "årlånga gemensamma studier". Mot detta sätt att anfalla en värlös kvinna måste vi dock inlägga vår gensaga.

H. S.

Noel Auguste, Histoire abrégée de la langue et de la littérature françaises. Paris. Delalain. [1882]. VIII + 524 S. 8:o.

En fransman med vanlig skolbildning har i regeln godt reda på sitt lands litteraturhistoria för de tre sista århundradena, sämre känner han renässanstidehvarvet, hvad där bortom ligger känner han vanligen ej alls. I öfverensstämmelse härmed vet han gemenligen intet om sitt språks historia, då dess flesta och största evolutioner ligga bortom anno 1500. Man kan a priori inse, att detta beror på det sätt hvarpå litteraturrens och språkets målsmän i skolorna — och till en del vid fakulteterna — lära eller äro i stånd att lära, och ofvan anförda arbete af en professeur de rhétorique au lycée de Versailles aflägger ett ojäfaktigt bevis härpå. Boken duger till något för den nyare tiden — den nyaste har ej kommit med —, men aftager i värde ju längre man går upp i tiden, ända till dess den blir obrukbar för de första århundradena (till omkring 1400). Författaren begagnar såsom källor föräldrade eller populära framställningar, hälst Demogeot och Nisard, och bristen på personliga studier i det afhandlade ämnet narrar honom in i mångfaldiga de elementäraste fel. Några få må blott anföras såsom exempel. S. 48 börjar ett kapitel om *Les jongleurs et les troubères*; i hela kapitlet senare öfversattes till franska. S. 74 anföres ett språkprof af Maurice de Sully; ännu vet kritiken ej, hvilken af de minst 16 handskrifter, som innehålla hans predikningar och som till dialekt och datum skilja sig väsentligt, står originalet närmast. Det kunde till och med vara tänkbart, att detta var latinskt. I framställningen af språkhistorien förekomma ännu mycket svårare fel. Det må vara nog att erinra därom, att författaren på god tro s. 22 anför efter Roquefort, att franskan för att få växlande ändelser (!) undertrykt latinska ständiga *us, um* och sålunda fått *bon* af *bonus, nul* af *nullus, haut* och *altier* (!) af *altus, agneau* af ablativen *agno* (sic) o. s. v. Om Diez' och hans skolas arbete vet förf. intet, och dock framhåller han i företalet såsom det viktigaste i arbetet de språkhistoriska partien. Det är smärtsamt att se sådana machverk gå under franska lärarens namn i en tid, då utmärkta franska vetenskapsmän gjort sig så högt förtjänta af forskningen i sitt lands äldre litteratur och språk.

Johan Vising.

Englische Studien VI, 1. Innehåller bland annat en sakrik recension af *Eduard Schwan* öfver *Landmans* i New-Shakspere-Society's Transactions 1880-82 intagna uppsats "Shakspere and Euphuism (omarbetning af en äldre uppsats af samme förf.), hvilken kan sägas vara epokgörande för denna ingalunda oviktiga fråga. Landman uppvisar där, att inom den engelska poesien funnos vid denna tid tvänne riktningar, hvilka ofta sammanblandats; italianismen och guevarismen,

ur hvilken senare euphuismen utvecklade sig. Denna härledde sig således från Spanien (Guevara), ej från Italien såsom man hittills antagit. Dess kännetecken äro: ett öfverdrifvet användande af den retoriska figuren (ej af troperna såsom hos italianismen), hvilket visar sig i satsernas *utförda* parallellism, antiteser och retoriska frågor, vidare begagnande af alliteration och assonans samt slutligen liknelser hämtade från antiken och naturhistoriska författare, särskildt från Plinius. Alla dessa kännetecken böra samfaldt finnas för att göra stilen euphuistisk. Någon begreppslek som hos de italienske concettisterna, eller några vidunderliga metaforer såsom hos gongoristerna förekomma här ej. Shakspere var aldrig euphuist, och — med undantag af ett eller par enskilda yttranden — karrikerade han aldrig denna stilriktning, hvilken före århundradets utgång fullständigt besegrats af italianismen. Schwans recension förhåller sig i flere fall supplerande till Landmans afhandling.

Anglia VI, 1 innehåller flere uppsatser i litteraturhistoria, så af *Leonhardt* Über die Quellen Cymbeline's, där förf. kommer till det resultat, att endast Boccaccio och Holinshed lämnat stoffet till Shaksperes stycke; *Lange* Chaucers Einfluss auf Douglas, hvari uppvisas, att Douglas i alla sina dikter (ej blott i Palace of Honour) stod under Chaucers inflytande; *Uhleman* en jämförelse mellan Chaucers House of Fame och Pope's efterbildning Temple of Fame; slutligen en af *Leicht* skriven uppsats Die Alliter. Metra des Boetius, hvari förf. gentemot Hartmann kommer till den åsikten, att den metrisk delen af den saksiska öfvers. af Boetius ej härrör från konung Ælfred.

Französische Studien IV, 1. består af en särdeles redigt skriven afhandling af *Uthoff* om Nivelles de la Chaussée, där förf. synbarligen tagit *Marenholtz'* förträffliga moliebiografi till mönster. Behandlingsättet är mönstergilt, och är fullkomligt filologiskt med försämning af den ästetiska ballasten. Uppgifterna förefalla särdeles säkra, ehuru vi ej varit i tillfälle att kontrollera dem.

Utrymmet nekar oss att denna gång redogöra för innehållet i öfriga litteraturhistoriska tidskrifter. I nästa nummer skola vi dock söka fylla denna brist.

Nyutkomna arbeten. Geschichte der italienischen Literatur von *Adolfo Bartoli* I, 2.; Niebelungenstudien von *Henning*; Life and works of *Robert Greene* vol. II—IX. ed *Grosart*. Beovulfskvadet af *F. Rönning*; Deutschlands Urteil über *Molière* von *C. Humbert*. Gesch. d. deutschen Lit. von *Brenning*. Dessa skola utförligare anmälas i nästa nummer. H. S.

Caello, U. A. La Vita e le opere del trovatore Arnaldo Daniello. Edizione critica corredata delle varianti di tutti i manoscritti, d'un' introduzione storico-letteraria e di versione, note, rimario e glossario. Halle. Niemeyer 1883. VI + 283 S. 8:o.

Vapereau, G. Eléments d'histoire de la littérature française contenant: I. Une esquisse générale de l'histoire de la littérature française; II. Une suite de notices sur les époques, les genres et les principaux écrivains avec un choix d'extraits de leurs ouvrages. Tome premier. Des origines au règne de Louis XIII. Paris. Hachette. 1883. VII + 395 S. 3 fr.

Klassiska språk.

Julius af Sillén, Platons Teaitetos, öfversatt med anmärkningar. Upsala 1882.

En svensk öfversättning af ett grekiskt eller romerskt arbete är nu mera en sällsynthet, sedan denna form för akademiska disputationer kommit ur modet och det af Hjertas förlag föranstaltade öfversättningsföretaget afstannat. Bland de förf., som i Hjertas publikationer fått plats, tager Plato det största utrymmet, i det icke mindre än 4 af hans smärre skrifter, näml. Apologien, Kriton, Symposion och Phaidon jämte hans stora verk om staten där inrymmas i Dalsjös öfversättning. För dem, som endast genom öfversättningar äga kännedom om Plato, torde därför här nämnda öfversättning af Platons viktigaste kunskaps-teoretiska arbete erbjuda tillfälle till en så väl kvantitativt som kvalitativt god kännedom om den grekiska filosofens läror.

Öfversättningen, som är gjord efter den sista kritiska recensionen af Schanz, skiljer sig från Dalsjös genom en mera konsekvent sträfvan att återgifva originalets lediga samtalston. Om det i allmänhet möter stor svårighet att öfversätta en klassisk författare så, att en med originalspråket obekant läsare kan genomgå honom utan att upphörligt stöta på osvenska vändningar och skrufvade uttryck, så är denna svårighet, då det gäller en öfversättning af Plato, dubbelt kännbar. Författaren har tydligen nedlagt mycken möda på åstadkommande af en läsbar svensk text, och vi tro, att han i detta afseende betecknar ett erkännansvärdt framsteg.

De vidfogade anmärkningarna innehålla dels sakförklaringar, dels redogörelse för några textförändringar, som förf. vidtagit. Dessa anmärkningars form tyckas gifva vid handen att förf. närmast afsett att gagna dem, som sysselsätta sig med filosofiska studier; en längre anmärkning behandlar förhållandet mellan Protagoras och Herakleitos och vänder sig mot de försök som gjorts att ur Teaitetos bevisa sammanhanget mellan bådas läror. Till sist angifvas de viktigaste nyare arbeten, som afhandla Teaitetos.

H. B.

I den af W. Deecke och C. Pauli utgifna samlingen »Etruskische forschungen und studien» utkommer med snaraste ett af prof. *Sophus Bugge* författadt häfte af dels språkligt, dels arkeologiskt innehåll; f. n. under tryckning.

Romanska språk.

M. Schweisthal, Essai sur la valeur phonétique de l'alphabet latin, principalement d'après les grammairiens de l'époque impériale. Paris, E. Leroux 1882. 110 s. 8:o. 5 Fr.

Georges Édouard, Ecriture et prononciation du latin savant et du latin populaire, et appendice sur le chant dit des Frères Arvaes. Volume orné de neuf planches dont deux hors texte. Paris, E. Belin 1882. 10 Fr.

K. Sittl, Die lokalen Verschiedenheiten der lateinischen Sprache mit besonderer Berücksichtigung des afrikanischen Lateins. Erlangen, Deichert, 1882. 2,80 M.

Att i den mån det ännu är möjligt gifva en fullständig bild af det latinska språket, sådant det lefde på folkets läppar, har en tid bortåt varit föremål för lifliga bemödanden. Ehuru man i alla detaljer väl knappast kan vinna full visshet, är dock företaget ej alldeles så omöjligt, som det vid första tanken därpå gärna vill förefalla. De mångfaldiga upplysningar som af grammatici från olika perioder ofta lämnas med en precision i uttrycken, som man af dem knappast kunde vänta vid beskrifning af munnens rörelser för ljudens frambringande, föra ett godt stycke på vägen till detta mål, som det ej blott för latinare ex professo är af stor vikt att uppnå. Äfven för dem, som arbeta inom den romanska språkforskningens vida område, är det ett önskningsmål att lära känna utgångspunkten för de språk, som inom den moderna tiden utgöra en fortsättning af latinets.

Herr *Schweisthal* har i sitt arbete, såsom man redan finner af dess titel, gjort till sin uppgift att med huvudsaklig ledning af de grammatiske verken från kejsarperioden ge en säker ledning för hvarje särskildt språkljuds verkliga uttal. Han har således skarpt begränsat sig såväl med afseende på sina använda källor, som äfven på det resultat, han söker att vinna. Kvantitet och akcent, som utgöra så viktiga delar af det talade språket, har han lämnat åsido och endast sökt så noga som möjligt ange bokstäfvernas valör. Ehuru man måste skänka honom alt erkännande därför, att han klart och öfversiktligt samlat de viktigaste upplysningar, som hans källor lämna, kan man dock ej säga, att han verkligen gjort alt, som därpå kunnat göras, eller att han gjort det så väl, som det varit möjligt. — Hans arbete, som genast omfattades med lifligt intresse, har redan på flera håll blifvit anmaldt och stundom ganska fördelaktigt. Den af hans recensenter, som

i sin anmälan nedlagt mesta innehållet, är Dr *E. Seelmann* i »Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien», November 1882. I sammanhang härmed annonserar han som snart utkommande ett arbete af honom själf, »Die Aussprache des Lateins nach physiologisch-historischen Principien». Af den bekantskap, man i nämnda anmälan gör med denne författare, föranledes man att med mycket intresse afvakta hans egen publikation. Han visar sig nämligen vida bättre förberedd för sin uppgift än Herr *S.*, hos hvilken han påpekar ganska allvar samma misstag, hvilka dels bero på missförstånd af de latinska texter, han använt, dels, och mest, på bristande insikt i allmän fonetik.

Men det är ej blott från direkta uppgifter hos latinska lärde, man får en ledning för kännedomen om latinets uttal. Den rika inskriftslitteraturen, af hvilken betydliga och väl ordnade samlingar redan äro tillgängliga i Corpus Inscriptionum, lämnar därtill värdefulla bidrag, som äro af så mycket större betydelse, som man i en stor del därpå får upplysning om de obildades uttal och de tendenser, som där framtråda. Denna litteratur har Herr *Edon* sökt tillgodogöra sig, liksom han äfven för sitt arbete begagnat den rika fond af mer eller mindre speciella undersökningar i ämnet, som redan blifvit gjorda. Han har således utgått från en mycket vidare bas än Herr *S.*, hvartill kommer, att han, som titeln anger, äfven sysselsätter sig med romarnes skrift och dess historia. Hans verk omfattar således mycket, som ej ingick i planen för det förstnämnda, och är äfven mycket intressantare. Man får der periodvis ordnade exempel på ljudöfvergångar och växlingar, som t. ex. Schuchardt i sin »Vokalismus des Vulgarlateins» mera ordnadt meddelat. Kvantiteten och akcenten, deras karaktär och modifikationerna upptaga en stor del af boken och belysas med talrika exempel. Verket afslutas med en kronologi öfver de förnämsta latinska grammatici, register öfver använda handskrifter och nyare arbeten, samt tvänne innehållsförteckningar. Redan de rikhaltiga och värdefulla bipartierna skänka således ett ej obetydligt värde åt detta arbete, som skulle vara en verklig önskesak, om det äfven i redogörelsen för latinets uttal vore fullständigt och motsvarade billiga fordringar. Men i detta hänseende lemnar det dessvärre mycket öfrigt att önska. Denna del af arbetet är mycket knapphändig och nästan världslos. Förf. tyckes antaga, att i de allra flesta fall de latinska språkljuden fullständigt motsvaras af de franska, och man kan ej i hans arbete spåra något bemödande att för sig själf utreda, huru ljuden frambringas. Samma brist på fonetiska förstudier, som i det förra arbetet gjorde sig märkbar, framträder äfven här ganska bjärt. Så t. ex. sid. 253 vid tal om gruppen *gn*, som ej alltid bildar positionslängd, förklarar han visserligen riktigt detta därigenom, att de båda konsonanterna tillsammans ange en enda artikulation, men tillägger föga vetenskapligt, att det ljud, som därmed afses, är den för italienskan och franskan egenomliga nasal, som också betecknas med *gn*, men omöjlig kan beskrifvas. Lika lättvindigt, men ej alltid i sak lika lyckligt, affärdar han i allmänhet alla fonetiska frågor. Med detta arbete är således lösningen af frågan om latinets uttal föga främjad, ehuru det visserligen länge nog kan behålla ett visst värde för de varierade upplysningar, det lämnar vid sidan af denna uppgift.

Med det rikhaltigare material, som under de senaste åren ställts till forskarnes förfogande, har äfven begäret väkts att på olika sätt tillgodogöra sig detsamma. Tanken att kunna utreda det äldre Italiens dialektala förhållanden och att sammanfatta och ordna de olikheter, som utmärka de eröfrade provinsernas latinska tungomål från hvarandra, är visserligen ej alldeles ny, men har dock först på senaste tiden kunnat betraktas som utförbar. De rika samlingar af latinska inskrifter, som nyss blifvit gjorda från det romerska kejsardömet alla delar, tyckas härvid böra lämna god ledning. Det är också härifrån som Dr *Sittl* hämtat sin idé, att karaktärisera det latinska Italiens dialektala skiftningar och ange de olika fonetiska företeelser, som man med ledning af inskrifterna kan spåra i de utanför Italien liggande provinserna. Som en sådan sammanfattande öfversikt förtjänar hans arbete ett tacksamt erkännande. Med mycken rashet och efter en ganska bestämd metod framställer han, altärför som hans material ger vid handen, flera eller färre ljudöfvergångar och reduktioner såsom särskildt tillkommande någon viss del af latinets område, eller åtminstone där först uppträdande. Senare hälften af hans arbete omfattar det afrikanska latinets,

hvarefter boken avslutas med ett ganska vidlyftigt register. Visserligen kan man ej utan reservation antaga som faktiskt gifna alla de olikartade resultat, förf. ansett sig vinna. Därtill äro de stundom bygda på altför knappa förutsättningar, ty inskrifterna kunna dock ej användas som vetenskapligt underlag annat än i den mån, man abstraherar bort allt, som kan förklaras som tillfälligt och ej äger stöd i ett tillräckligt antal säkra intyg. Exempelvis förefaller detta ej vara nog beaktadt för de fall, som anges vara specifikt romerska. I själfva Rom är tillgången på inskrifter störst, och mycket kan därför i dem förekomma, som skulle visa sig äga sin fullkomliga motsvarighet äfven på andra håll, om man därifrån hade större antal gamla urkunder. — Nya hjälpkällor öferskattas lätt i början, innan de blifvit sofrade och samvetsgrant värderade. Ett sådant öferskattande af de resultat, inskrifterna ännu kunna lämna, torde vara den svagaste sidan af detta icke utan talang utförda arbete, som har karaktären af en raskt tagen ansats och, liksom många andra arbeten af sådan art, kanske snart tränges i bakgrunden af efterföljande, där den första ifvern styrts af en mera kritisk ömsikt.

Obs. — Först sedan ofvanstående redan var inlämnadt till redaktionen, har anmeldaren haft tillfälle att taga kännedom af den vidlyftiga och stränga resencien af Dr Sittl's arbete, som i sjetta bandet af *Gröber's Zeitschrift* finnes meddelad af Herrar *G. Meyer* och *H. Schuchardt*. Af deras många och allvarsamma anmärkningar får man en ny mening att endast med mycken varsamhet begagna sig af nämnda arbete och ej utan föregående kritik godkänna de i detsamma framlagda resultaten.

P. A. G.

K. Kühn, Zur Methode des französischen Unterrichts. Ein Beitrag zur Reform des sprachunterrichts und zur Überbürdungsfrage. Wiesbaden 1883, 48 s. 8:o.

Ofvanstående skrift, som härmed framträder i en något omarbetad form, sedan den förra året utgifvits såsom program, är ett uttryck för den sträfvan att reformera språkundervisningen inom skolan, som allt mer och mer gör sig gällande i Tyskland. Förf. fordrar liksom Vietor i sin *Eng. Grammatik* och i uppsatsen »Schriftlehre oder Sprachlehre» i *Zeitschrift für neufranzösische Sprache und Litteratur* (III s. 43 ff.), att man vid undervisningen skall utgå från ljudet och ej från skriftecknet. Förf. vill icke införa något vetenskapligt fonetiskt studium i skolan, men betonar, att om lärjungen redan vid den första språkundervisningen lärde sig, huru hvarje ljud frambringas, och i hvilket förhållande ljuden stå till hvarandra, skulle man genom omsorgsfull öfning kunna åstadkomma en säkrare och riktigare prononciation, än nu i allmänhet är fallet genom inlärande af en mängd hvarandra motsägande uttalsregler. Undervisningen i grammatik borde också mer än nu är fallet skilja mellan hufvudsak och bisak och icke belasta lärjungen minne med många mindre väsentliga undantag, som i stället under läsningen af franska arbeten kunde påpekas. Undervisningen borde i de lägre klasserna koncentrera sig kring en läsebok, och under läsningen först ett riktigt uttall, sedan en på uttalls-läran bygd formlära och slutligen syntaxen inöfvas. Vid studiet af syntaxen anser förf. icke olämpligt att undantagsvis ingå på den historiska grammatiken, försävidt lärjungens eftertanke därigenom väckes och han bättre förstår grunden till det moderna språkbruket. Inlärandet af ur sitt sammanhang lösrykta ord eller fraser är att förkasta. I de högre klasserna skulle sedan vidtagna studier af enskilde författares arbeten, hufvudsakligen moderna, för att det lefvande språket rätt måtte inläras.

Förf. visar sedan, huru han önskar, att läseboken skall vara beskaffad, och huru han tänker sig att grammatikundervisningen skall utgå från densamma. Utrymmet tillåter oss icke att närmare ingå på de åsikter, förf. härvid framställer. I ett och annat fall torde man vara tveksam, om förf. alltid träffat det rätta, och om han icke delvis förbisett, att språkundervisningen i skolan har jämte sitt mål att meddela en grundlig kännedom i språket också det, att meddela en någorlunda öfersiktlig kännedom af litteraturen. En och annan uppgift är också faktiskt oriktig, såsom då förf. s. 12 vid *je vaux* och *chevaux* vill hänvisa lärjungen för förklaringen af dessa ord till det bekanta faktum, att det i franskan funnits och finnes en tendens att förstumma *l* i vissa fall — något som ingenting här har att göra — eller när han för att förklara *tout's* böjlighet eller oböjlig-

het framför adjektiva därmed jämför uttryck som *les nouveaux venus*, hvilket från den moderna grammatikens synpunkt visserligen kan vara riktigt, men innebär ett misskännande af den enkla historiska förklaringen för *tout's* böjlighet i detta fall.

Men om man också i vissa punkter kan vara af olika mening med förf., har den lilla skriften så många riktiga tankar och goda praktiska anvisningar, att den måste högeligen rekommenderas till alla, som meddela undervisning i lefvande språk och som intressera sig för, att en altmer af behovet påkallad reform på detta område träder i verket.

H. v. F.

Literaturblatt für germanische und romanische Philologie 1883, I.

Anmälan af Försters ed. af *Aiol et Mirabel und Elie de Saint Gille* af Bartsch med anmärkningar af Neumann. Bland viktigaste anmärkningar äro följande, hvarvid vi tillåta oss inom [] vidfoga några observationer.

För N. Pr. *Charlon, Evain* etc. (och därmed i analogi bildade *antain, putain*) återupptages Diez förklaring Gr II³, 48, Jahrb. V, 411. *Carlum* etc. aksentuerade såsom modernt fr. *album, pensum*. [Jfr. Neumann zur Laut- und Flexionslehre s. 116]; *autrui, lui, cui* ej af etyma med *ü*, men det ursprungliga *ü* > *ü* under inflytelse af följande *i*; *nd* > *n* i *prendent* > *prenent* etc. genom en falsk uppfattning af stammen i vissa former, ej genom ljudenlig övergång. [Jfr? dock samma övergång i vulgl. Schuchardt Vok. I, 146, och i sic. Archivio Glott. II, 148]; *chalt* vid sidan af ljudlagsenligt *chielt*, och *vall* äro att förklara genom analogi med resp. *chaloir, chaloie, valoir* etc.; *mal* vid sidan af *mel* genom analogi med *mal* i sammansättningar [så också Cornu i Romania 1878, 355]; *-al* vid sidan af *-el* från lärda ord [så Lücking Mund. 98]; *puis* < *postea*, urspr. *poisse(s)* (i Passion); prov. *poissa*. *Poisse*: *pois* > *puis* som *ore*: *or*. Neumann får i dessa anmärkningstillfälle inlägga en protest mot Suchiers yttrande (Literaturblatt III, 465): »Dieses Verhalten (att i den moderna normandiskan *chie* (*carus*) skulle förekomma utan *r* vid sidan af *hier*) beweist, dass die vielbehauptete Ausnahmslosigkeit der Lautgesetze keineswegs überall zutrifft». På grund af sådana dubbelformer i dialekterna har man ingen anledning, säger Neumann, att anse principen om ljudlagarnes undantagslöshet osäker. Förklaringen är här gifven genom satsfonetik: *-ie* framför konsonantiskt börjande ord, *-ier* framför vokaltiskt, sedan utjämning på olika sätt, hvarvid å ena sidan *chie*, å andra *hier* kvarstått. Schoppe: *Ueber Metrum und Assonanz der ch. de Geste »Amis et Amiles»* anm. af Neumann. [Jfr. anmälan af Darmesteter i Revue critique 1883. 93].

H. v. F.

D. F. Knudsen og N. Th. Wallem, Nyere franske forfattere i udvalg. Med oplysende anmærkninger. Christiania. Cappelen. 1882. 106 S. 8:o.

Samlingen, som är uteslutande af pedagogiskt intresse, är väl gjord och att anbefalla för mera försigkomna elever i våra skolor, hvilka kunna hinna några sidor extra pensum. Äfven för studenter, som vilja sätta sig en smula in i Frankrikes modernaste litteratur och språk är boken godt användbar.

J. V.

Jäger, Julius. Die Quantität der betonten Vocale. Heilbronn. Henninger. 1883. (Französische Studien herausgegeben von Körting und Koschwitz IV, 2). IV + 68 S. 8:o.

Joret, Ch. Des Caractères et de l'extension du patois normand. Etude de phonétique et d'ethnographie suivie d'une carte. Paris. Vieweg 1883. XXXII + 211 S. 8:o. Ett högeligen intressant och väl gjordt arbete af stor betydelse för den franska historiska språkforskningen.

Ulrich, J. Rhätoromanische Chrestomathie I. Oberländische Chrestomathie. Texte, Anmerkungen und Glossar. Halle. Niemeyer 1883. VIII + 275 S. 8:o.

Vollmöller, Karl. Octavian. Altfranzösischer Roman nach der Oxforder Handschrift Bodl. Hatton 100 zum ersten Mal herausgegeben. Heilbronn. Henninger. 1883 (= Altfranzösische Bibliothek herausgegeben von Dr W. Förster III). XIX + 160 S. 8:o.

Germanska språk.

N. Linder, Regler och råd angående svenska språkets behandling i tal och skrift. Stockholm [1882. (Aftryck ur »Fråga mig om allting»).

Ofvanstående lilla skrift af en för sin nitalskan om svenska språkets rykt känd förf. skall utan tvifvel, i följd af den rediga uppställningen och de i allmänhet goda råden, blifva en kärkommen och nyttig handbok särskildt för de många, som behöfva en vägledning för att uttrycka sig logiskt och bildadt på sitt modersmål vare sig i skrift eller tal. Den vetenskaplige språkforskaren må från sin ståndpunkt kunna visa, att mycket, som för den allmänna uppfattningen gäller såsom »ologiskt och obildadt» är fullt berättigadt såsom öfverensstämmande med de lagar, som språket under sin utveckling följer. Men likafullt måste man anse det sträfvandet berättigadt att från ett literärt utbildadt skriftspråk, ett allmänt giltigt högre talspråk aflägsna en mängd nybildningar, hvilka just därför att de medföra afvikelser från den tanke, man hitills plägar inlägga i orden och ordförbindelserna, och från dessas gällande snitt och klang, måste förefalla den stora mängden ologiska och obildade, så länge till dess de möjligen så fäst sig i det lefvande, fria talspråket, att de gifvit de äldre bildningarna en föräldrad prägel. Vi skola med ett ex. belysa hvad vi härmed åsyfta. Så länge man ännu i det vårdade föredraget sade: *mig bör* (= tillkommer) *göra*, var det högst berättigadt att såsom alldes ologisk och obildad utelåta från skrift- och det högre talspråket vändningen *ja gör* *göra* — liksom än i dag för en svensk, som brukar *mig synes*, det norska *jeg synes* (= tycker) måste förefalla mycket ologiskt —; men sedan *ja gör* blifvit så allmänt gängse i det fria talspråket, att *mig bör* fick en föräldrad klang, då måste också till slut åt den förra vändningen burskap gifvas i skrift- och det högre talspråket. Redan af hvad vi här anfördt framgår, att vi åt de nya bildningarna tillerkänna rätten att lefva och förkofras i det fria samtalsspråket. Och ett sådant medgifvande är nödvändigt. Där, om någonstades, måste språket få lefva sitt fria, naturliga lif; därifrån måste ju en väl långsamt verkande men dock ständigt förnygrande inverkan på riksspråket utgå, så framman ej skall komma därhän, att t. ex. vårt nuvarande svenska riksspråk stelnar till ett »dött språk» liksom latin och sanskrit. Vi måste därför anse det som ett öfvergrepp af förf., då han (s. 46) yttrar: »*Felaktiga pronominalformer* äro i samtalsspråket mycket gängse, t. ex. »-n», »-an», »-en», »-na» (för *honom*, *henne*)...». Vi inlägga en liflig gensaga mot detta ingrepp på det fria samtalsspråkets rätt och tillika mot utdömandet af de, såsom Rydqvist (SSL. II, 536) med fog yttrar, »så ypperliga medlen af -n och -na, så förmånliga för stilens lätthet, smidighet och sammanträngning, med ett så afgjordt företräde framför den släpande dativen *honom* och *henne*, synnerligast i vers tung och besvärlig». Det är ju föröfrigt just riksspråkets former *honom*, *henne* som äro de ursprungligen »felaktiga», nytjade som akusativer i stället för -n och -na. Bland andra samtalsspråkets pronominalformer utdömer förf. här och *inget* (för *intet*). Äfven detta förefaller oss mycket litet på sin plats. Det fordras, synes det oss, ej stor framtidsblick för att inse, att den helt naturliga analogibildningen *inget* såsom neutrum till *ingen* en gång skall uttränga den från den nuvarande grammatikens synpunkt oregelbundna bildningen *intet*. Och hvad ondt vore väl däri? Som bekant har *intet* fått sin nuvarande form i följd af en analogibildning efter neutrala pron. på -t; af *intet* blef *intet* efter *mycket*, *litet* o. d. (*intet* kan sålunda sägas vara »felaktigt» af liknande skäl som *inget*). Men uppenbart är, att detta blott är en nödfallsutväg, som ej kan i längden rädda den gamla formen *intet* som neutral pronominalform (som adverb åter lever *intet*, som bekant, med friskt lif och håller på att uttränga *icke*). Ett varnande exempel på, hvart sträfvandet att bekämpa språkutvecklingen till sist leder, lämnas af Schlyters helt nyss antagna skriftsätt *intet* för *intet*, för hvilken förändring en svår och farlig missuppfattning af språkutvecklingens lagar och af den enskildes rätt öfver språket ligger till grund. Vi tillägga än ett ord rörande *inget* och *intet*: man försöke i sitt samtalsspråk säga *intet* för *inget*,

och man skall straxt finna, huru stelt och onaturligt ens tal klingar. Hvad göres mera vitne behof?

S. 42 framställer förf. anmärkningar mot åtskilliga »i tal och skrift förekommande felaktiga eller mindre lämpliga former af subst. med slutartikel». Flere af dessa anmärkningar förefalla oss mindre befogade. *Akademien*, *filosofin* m. fl. dylika former synas oss, långt ifrån att böra utdömas, tvärtom böra äfven i vårdad skrift erkännas fullt jämbördiga med de långsläpiga formerna på -ien. De förra formerna äro ock bildade i öfverensstämmelse med den alt från forntiden gällande regeln, att den efterhängda artikeln mister sin vokal efter substantiv på -i. *Ögonen* för det långsläpiga *ögonen* är en så naturlig och allmän analogibildning efter *rikena*, att denna förstnämnda form ovilkorligen bör tillerkännas rätt att lefva i samtalsspråket, o. s. v.

S. 51 uppställer förf. böjningen *rödja*, *rödde*, *rödt* såsom mönstergerill, men anmärker: »I stället för dessa grammatiskt riktiga former nytjas ofta *röja*, *röjde*, *röjt*, hvilket dock egentligen är ett verb med helt annan betydelse». *Rödde*, *rödt* äro dock numera döda former; ett sträfvande att återinföra dem är därför alldeles oberättigadt (jfr ofvan om *inte* för *intet*) och måste ovilkorligen misslyckas. *Röjde* och *röjt* äro helt naturliga och så godt som allmänt erkända nybildningar efter den nya infinitiven *röja* af *rödja*; Rydqvist har ock, som bekant, gifvit dessa former *röjde*, *röjt* burskap.

Vi gå nu att göra några anmärkningar vid rättstafningsläran. Förf. lutar åt »nystafningen», men den tillämpning, han gör däraf, är väl godtycklig. Så kunna vi ej annat än beklaga, att förf. ej antagit nordiska rättstafningsmötets regel att alltid teckna *jä* för *je*. Icke lär mången läsare vara nöjd med »regler och råd», enligt hvilka man skall skriva *järf* men *djerf*; *tjärn*, *spjärna* men *jern*, *hjerna*; *fjäll*, *tjäll*, *spjäll*, *spjälka* men *hjelp*, *hjelte*, *bjelke*; *bjärt*, *njärde* men *hjerta*, *fjerde*; *bjässe* men *hjessa*. Sådana råd måste ju medföra den fullständigaste osäkerhet vid stafningen. Hvem kan väl, utan att ständigt och jämt slå upp i förf:s bok, stafva ett enda ord med ljudförbindelsen *jä* rätt efter förf:s regler? Dessa är det nämligen omöjligt att lära sig utantill. För ettdera måste man besluta sig: antingen att stafva alla de anförda orden med *je* i öfverensstämmelse med Svenska Akademien, eller med *jä* i öfverensstämmelse med nordiska rättstafningsmötet. Förordandet af föräldrade skriftsätt som *sjel*, *hemta*, *helsa*, för hvilka grunder anföras, hvilkas haltlöshet längesedan blifvit uppvisad (se *Hazelius*, *Om rättstafningens grunder*), bidraga ej att åt förf:s råd rörande rättstafningen gifva nödigt anseende. — Att för riksspråket endast erkänna ett *ä*-ljud, tecknad än med *ä*, än med *o*, är, enligt vår mening, att göra våld på det faktiskt bestående uttalet. — Att bland högsvenskans »omkring fyratio språkljud» upptaga »ett s. k. *tje*-ljud», som beskrives som *et* med följande hårdt *j*, är mycket oegentligt. Som bekant, finnas bland de bildade tvänne uttal af ord som *tjana*, *känna*, dels med *tje*-ljud (det mot *j* svarande enkla frikativa ljudet), dels med *t* + *tje*-ljud (det enda af förf. beskrifna uttalet), i hvilket senare fall tvänne språkljud höras.

S. 24 säger förf., att »den stundom förekommande formen *Sverige* kräver egentligen låg ton (gravis) på första stafvelsen», hvadan *Sverige* förklaras vara rättast. Förf. förbiser här, att, då det bildade talspråket genom en högst naturlig ljudutveckling af *Sverige* skapat formen *Sverige*, som utträngt den förra formen, denna form *Sverige* ock är berättigadt till inträde i skriftspråket, alldeles oberoende däraf att i andra tvåstafviga ord på -je, såsom de af förf. anförda *Börje*, *svärje*, aksenten är en annan. Ingenting är föröfrigt i svenskan vanligare, än att tvåstafviga ord med samma slutstafvelser hafva olika aksent; t. ex. *axel* och *axel*, *dunkel* och *nyckel*, *tapper* och *papper*, *sägen* och *egen*.

I kapitlet om »riktiga sammanskrifningar» är förf., efter vår mening, alt för ifrig anhängare af sönderdelningen, hvar emot så väl bruket som goda teoretiska grunder tala (jfr Noreen i Nordisk Tidskrift för 1879). Skriftsätt som *allt jämt*, *i fall*, *å nyo* m. fl. kunna gärna få maka åt sig för *altjämt*, *ifall*, *ånyo*. Mot det numer alldeles orimliga skriftsättet *alls köns* hade en bestämd gensaga bort göras.

Inom interpunktionsläran anmärka vi, att föreskriften om kommas utelämnande framför indirekta frågesatser endast synes grunda sig på ett subjektivt tycke hos förf.

I trots af de anmärkingar, vi nu framställt, anse vi, som ofvan nämnts, förf's skrift på det hela taget vara ett godt och nyttigt arbete, som dock kunnat blifva ännu bättre, om förf. velat skänka mera erkännande åt den pågående språkutvecklingen samt åt sträfvandena att förbättra vår rättstafning.

L. Fr. Leffler.

Amund B. Larsen, Oplysninger om Dialekter i Selbu og Guldalen, (Særaftryk af det kgl. norske Vidsk. Selsk. Skrifter 1881). 42 sidd. 8:o.

Chr. Vidsteen, Oplysninger om Bygdemaalene i Søndhordland. Bergen 1882. 123 sidd. 8:o. Pris 1,15.

Den norska dialektlitteraturen är i betraktande af ämnets ovanligt rikhaltiga beskaffenhet synnerligen fattig. Detta väcker onekligen förvåning, då man vet, dels att den lifskraftiga norska nationen minst af alt saknar sinne för och kärlek till det specifikt nationella, dels att Norge en längre tid under detta århundrade haft en verklig storhetstid i språkvetenskapligt afseende. Men icke desto mindre är det ett beklagligt faktum, att ännu så länge har vetenskapen just icke mycket mera att förtälja om Norges dialekter, än hvad den genom en enda mans, visserligen outtröttliga, forskningsarbete fått veta. Men hur framstående forskare Ivar Aasen än må vara, har han dock, helt naturligt, icke mäktat i lika mån tillgodose alla sidor af den stora uppgiften, ja han kan icke fritagas från att genom den praktiskt-nationella riktning, han bidragit att gifva åt »maalsagen», hafva i icke obetydlig grad skadat de rent vetenskapliga intressena. Det är därför med den största glädje, man på sista tiden märker en mängd tecken till ett annat förhållande än det ofvan antydda. En »Forening for norske dialekter og folketraditioner» bildades 1881 under ledning af Norges mest framstående språkmän, ett fonetiskt alfabet utarbetas af prof. Joh. Storm, och första häftet af föreningens blifvande tidskrift »Norvegia» lär snart vara att förvänta. Den outtröttlige samlaren stipendiat Hans Ross har under tryckning ett vidlyftigt anlagd och ytterst innehållsrikt supplement till Aasens ordbok. För de i förhållandena mera initierade har det ej håller varit obekant, att man i hr A. B. Larsen hade en utmärkt dialektkännare, särskildt rörande Østlandet, och att man från hans hand kunde vänta sig intressanta och strängt vetenskapligt hållna upplysningar om de af Aasen skäligen styfmoderligt behandlade östliga dialekterna. En profbit ur sina samlingar har han meddelat i ofvan citerade lilla afhandling, som redogör för »Ligedannelse» (*känå* kona, *vuku* vecka o. d.), apokope och böjning i den synnerligen intressanta Selbu-dialekten samt i Guldalen (Søndre Thronhjems amt). Förf. karakteriserar själf sitt arbete såsom en »sammenstilling af eksemplere, hvorur han »uddrager ingen resultater». Detta uppoffrande af ämnets intressantaste sida må in casu vara berättigadt, ja prisvärdt, men nog går väl förf. för långt, när han motiverar sin återhållsamhet med att påstå, det man ej får utdraga några resultat, förr än man fått »kundskab om, hvad der ikke findes på hvert enkelt Sted», ty utan tvifvel kunna många säkra slutsatser göras, oberoende af denna, visserligen betänkliga, lucka i ens kunskap. I alla händelser är man förf. högeligen tacksam för det värdefulla och framför allt pålitliga material, han gifvit. Ljudbeteckningen är så god, den öfverhufvud med för handen varande typografiska resurser kunnat blifva.

Hr Vidsteens afhandling förflyttar oss till Vestlandet, bland hvars dialekter han till behandling företagit en hel grupp, den söndhordske, hvars både ljud- och böjningslära han framställer. Gentemot en förf., som så oförbehållsamt som hr V. bekänner sin brist på »filologisk dressur» och sin bristande insikt »specielt i fonetiken», vore det en orättvisa att nagelfara med, hvad i rent vetenskapligt afseende brister. Den, som så vackert använder sin »knapt tilmaalte fritid», förtjänar blott uttryck af tacksam erkänsla, speciellt därför att han känd sin begränsning och i stället för att lämna quasi-vetenskap helt enkelt skänkt oss en materialsamling. Om dennas fullständighet och exakthet vågar jag ej yttra mig, då de västlandska dialekterna äro mig så godt som fullständigt obekanta. Större precision vid reglernas affattning hade varit önskelig. Att ljudbeteckningen är skäligen ofullkomlig, märker man lätt. Uppställningen af böjningsläran följer troget Aasen. Åtskilliga språkprof afsluta det hela.

Ad. N—n.

Wilh. Braune, Gotische grammatik mit einigen Lesstücken und wortverzeichnis, Zweite auflage, Halle 1882.

Det torde vara svårt att inom våra dagars grammatiska litteratur företa ett arbete, som bättre än ifrågavarande motsvarar de fordringar, man kan ställa på en elementargrammatik, afsedd för universitetsstudier. Dess reda i uppställningen, precision i uttrycken, exakthet i uppgifterna äro öfver alt beröm, Också har den lika allmänt som tidigare vunnit erkännande och insteg vid universiteten, hvarom bland annat den omständigheten vitnar, att redan efter två år en andra upplaga blifvit behöflig. De i denna nya upplaga vidtagna förändringarna äro icke af någon genomgripande beskaffenhet — och dylika vore icke behöfliga — men de äro samtliga att betrakta såsom afgjorda förbättringar. Här må blott några af de viktigaste påpekas. I § 1 anföras nu de gotiska originaltyperna; i transskriptionen är *v* utbytt mot *w*, *kv* mot *q*, *hw* mot en ligatur af *h* och *v*, i sammanhang hvarmed några nya paragrafer tillsatts (59, 63 och 41 anm.) Nya äro också § 94 anm. 5, § 141 anm. (jfr § 15), § 163 anm. (jfr § 97), § 175 anm. 2, § 176 anm. 3, § 179 anm. 4 samt en inledande öfversikt öfver deklinationerna (§ 83—88). Slutljudsagen är modifierad i enlighet med Kocks artikel i Z. f. d. A. XXV, 226 ff., och äfven till andra af vetenskapens allra nyaste resultat (t. ex. åtskilliga af Kluges artiklar) har på vederbörliga ställen nödig hänsyn tagits. Nummeringen å de svaga konjugationerna har ändrats till öfverensstämmelse med den i Sievers' Ags. gramm. viktagna. Litteraturförteckningen är fullständig genom anförande af nyaste uppsatser, ordförteckningen tillökad, så att den nu äfven kan användas såsom register till grammatiken; o. s. v. — Några smärre ofullständigheter eller oegentligheter må här tillåtas mig att påpeka. § 7, anm. 3 bör tilläggas *vrīpus* = **vrēpus*, fsv. *vrap*, ags. *vrāō*, d. *vrād*, jfr isl. *rāōe* m., *rāōa* f. (Bugge, Bezz. Beitr. III, 114). § 15, a bör tilläggas *hnūþō* (isl. *hnūða*, Bugge, Sv. Landsm. IV, 158 f.) och *biūhts*, däremot bör *ūhtwō*, *ūhteihs* föras öfver från a till b. § 20 borde väl icke *baits* anföras som ett säkert ex. på *ai* = *ä*. Att användandet af *y* för grekiskt *v* vid transskription skulle »den wahren sachverhalt verunkeln», förstår jag ej, då ju grek. *v* uttalades som *y* redan långt före Kr. f. § 54 identifieras got. *b* i t. ex. *sibun*, som är bilabialt, med franskt *v*, som är labiodental; got. *b* är i stället = spanskt *b* eller *β* i vissa trakter af Tyskland. § 81 anm. 1 bör tilläggas *fragibtim* (jfr § 56 anm. 4); i samma § anm. 2 är väl uttrycket, att *st* assimileras till *ss*, bra oegentligt. § 108 anm. tolkas *aihsunns* (1 Cor. 9, 9) såsom *aihsuns* i stället för det sannolikare *aihsunns*, såsom Kluge (Beitr. VIII, 115) och Osthoff (M. U. IV, 313) vilja. § 161 anm. uppfattas det i Luk. 1,29 förekommande *hwēleiks* (Braune har tryckfelet *hwēleiks*) som skriffel för *hwēleiks*; detta troligen med orätt, ty jfr isl. *hwilíkr* med lång vokäl i första stafvelsen; från den senare formen med kort vokäl torde däremot det fsv. *hulkin*, *holkin* utgå. S. 35, rad 2 står: a. 3 läs: a. 4.

Ad. N—n.

I Svenska fornminnesföreningens tidskrift nr 14 märkes bland annat S. Boije: Runtforskningar i Södermanland sommaren 1882; förf. ger rättelser till en mängd runristningar och meddelar upplysningar om tre nyupptäckta, näml. vid Ytterstene (Trosa landsförsamling), Tystberga kyrka (obetydlig) och Grinda (Spelviks socken; mycket intressant). J. Nordlander: Mytiska sägner från Norrland.

I Nordisk Tidskr. for Filologi VI, 1 förekommer en af O. Hoppe författad utförlig och skarp recension af O. Brenners Altnordisches Handbuch. Därsammastädes har Kr. Nyrop påbörjat en intressant redogörelse för »Nyere folklore-litteratur», speciellt i Italien.

I Bezenbergers Beiträge VII, 4 söker John B. Bury i en djärf men iderik liten artikel lämna exempel på »anlautende nasale durch a, a vertreten» (etymologier af *Artemis*, *Attika*, *Athen*, *Amazones*, *Ares* m. m.).

Nästa häfte af Paul-Braunes Beiträge kommer att bland annat innehålla en artikel af Kluge om urgerm. *gg*, *hh*, *kk*, *dd*, *tt*, *pp*, *bb*, *pp*, *ff*.

Tredje häftet af *Arkiv för nordisk Filologi* kommer att innehålla: *A. Kock*, Ordförklaringar; *F. V. Norelius*, Anteckningar om språket i Lucidors »Helicons Blomster» o. a. skrifter från 15- och 1600-talet; *G. Storm* Om Jomsvikingasaga; *Fr. Leffler* om *hår-hög*; *S. Bugge* Textkritik till *Rigspåla* och *Hyndli-ljóð*; *Ad. Noreen* om *hustru* m. m. Första h. af B. II kommer att meddela en längre afhandling af *J. Hoffory*, »Oldnordiske konsonantstudier».

Af »Norges gamle love», till hvars fortsatta utgifvande stortinget 1882 beviljade medel, är 4:de bandet lagdt under prässen. Supplementerna till 1:sta bandet äro redan trykta, men verket, hvars utgivare är prof. Gust. Storm, utkommer knappast förr än nästa år.

Af landsmålsföreningarnas tidskrift, *Svenska landsmälen*, äro två större nummer, som bilda slutet af årgången 1882, nämligen *Ad. Noreens Ordlista öfver dalmålet* (12 ark) och *Prytz komedi Gustaf I* (8 ark), nära färdiga och komma i slutet af terminen att utdelas. Den nya årgången 1883 torde komma att börja i september med *Bohlin, Folktoner från Jämtland* (2 1/4 ark, redan tryckt) samt *Schagerström, Vätölandet i Roslagen* (5 ark). Under arbete äro ytterligare en redogörelse för *landsmålsföreningarna 1872—1881*; en samling språkprof *Från södra Scerge; Vendell, Rumölandet* samt ett häfte *smärre meddelanden*, som utom en mängd längre och kortare recensioner innehåller *Vidskepliga föreställningar hos äldanska allmoget, Läsningar för sjukdomar* m. m. ur rättegångsprotokoll, *Folkvisor* upptecknade i Värmland, språkprof från Västergötland, Uppland och Luleå, folketyologier m. m. Kand. H. v. Feilitzen har för tidskriften utarbetat en öfversikt af Italiens dialekter.

Herr C. J. Svensén från Kalmar län hade, biträdd af J. Andersson i Håckenas, J. Johansson i Bergsäng, G. Jonsson i Skeppnetorp och A. H. Sandström från Öfver-Kalix, vid innevarande riksdag väkt motion om ett årligt understöd af 3,150 kr. för tidskriften *Svenska landsmälen*, och har denna motion nyligen af riksdagens båda kamrar bifallits. De ökade tillgångarna skola i första rummet användas att utvidga tidskriftens volym till 30 ark (480 sidor) för år utan höjning i priset, samt därjämte något anspråklöst arvode lämnas till författare och utgivare.

(Landsmålsföreningarna i Upsala firade lördagen den 17 mars en fest på Gillet, hvartil äfven allmänheten ägde tillträde. Föredrag på folkmål förekommo från Gotland, Ångermanland, Uppland, Södermanland, N. Kalmar län, Småland, Halland och Skåne, därjämte flere visor samt folkdansar (hufvudsakligen från Västergötland). Docenten Lundell meddelade resultaten af de hittills gjorda undersökningarna om förekomsten inom olika länder fr. o. m. Indien och Tibet t. o. m. Sverge och Danmark af sagan om »den kloka flickan» (Bondeson nr 71). Som föreningarnas gäster voro särskildt inbjudna med sina damer universitetets kansler, prokansler och rektor, landshöfding Hamilton, professorerna Holmgren, Nyblom, Richert och Leffler, docenterna Noreen och Tamm, bibliotekarien R. Bergström samt dr J. V. Broberg från Stockholm och friherre G. Djurklou, af hvilka dock många varit förhindrade att komma. Festens officiella del varade från kl. 7 till kl. 10 och vid den samma närvaro omkring 450 personer. En redogörelse för Upsala-föreningarnas fester och allmänna möten 1881—1883 kommer att ingå i tidskr. »Svenska landsmälen», där allmänheten således kan göra eller förnya bekantskapen med folklitteraturen, sådan den vid dessa tillställningar återgifvits.)

LL.

Vid innevarande riksdag hade Hr A. Hedin väkt motion om ett årligt anslag af 2,500 kr. till ett fast docentstipendium för slaviska språk vid Upsala universitet med skyldighet att meddela offentlig undervisning i ämnet. Motionären framhöll vikten af kannedom om slaviska språk, särskildt ryska, ur språklig, historisk, politisk och kommersiell synpunkt. Ehuru denna motion vid innevarande riksdag ej vunnit kamrarnes bifall, är det tydligt, att det ej kan dröja länge, innan ett så trängande behof, som det af tillfälle till undervisning i slaviska språk, hvilka ligga speciellt oss så nära, måste fyllas. I sammanhang med ofvanstående kan meddelas, att docenten Lundell f. n. ger

ett kollegium för begynnare i rysk grammatik med läsning och översättning, och att denna kurs räknar sex deltagare, däribland fyra akademiska lärare.

Matematik.

Acta mathematica, journal redigé par G. Mittag-Leffler.

Då redaktionen nu för första gången går att fästa läsarens uppmärksamhet på företeelserna inom den matematiska litteraturens fält, därvid ledd af den åsikten, att man i ett öfversiktligt mindre bör sträfva efter att lämna exposéer af publicerade afhandlingar — hvilket på ett område sådant som matematikens både på grund af deras stora antal samt framställningens individuella natur möter större svårigheter än på de flesta andra vetenskapers — än snarare ange hvad man i första hand vill rekommendera såsom läsvärdt, så är det särskildt lyckligt att kunna få börja med en publikation, som i högsta grad väkt uppmärksamhet såväl genom sitt uppträdande som genom sin art: *Acta Mathematica*.

Genom Borchardts död sommaren 1880 hade alla Tysklands matematici af rang lidit en stor förlust, alldenstund de i hans Journal, åt hvars utgifvande han egnat en del af sin vetenskapliga verksamhet med en förkärlek och framgång, som i intet stöd efter grundläggarens, Crelles, varit vana att finna en hegrande och rekommenderande plats för de afhandlingar, hvarigenom de trängt sig fram i främsta ledet bland de i denna vetenskap täflande nationerna. Att antalet af de efter denna tid utgifna volymerna minskats så mycket, beror endast af bristande tid hos den deras nuvarande förste man, som därefter utom sina många andra uppdrag äfven fick sig ålagdt att hafva högsta öfverinscendet öfver den berömda journalens utgifvande. I Frankrike hade de författande vetenskapsmännen lidit en liknande förlust genom Lionvilles död, hvarefter hans tidskrift ingalunda fick eller kunde påräkna att få njuta sitt forna anseende. Hufvudsakligen voro de alltså hänvisade till Comptes rendus, där ej alla och bland dem de förnämsta analysterna lika gärna som förr gjorde sina besök. Frågan, hvar skola vi nu publicera, fick därför i båda landen nästan samma svar: ej mera så lätt hemma hos oss själfva, samt ej i Tyskland, liksom å andra sidan ej i Frankrike. Sällan, om ens någonsin, har väl sålunda ett tillfälle så gifvit sig själf samt mera gynnsamt än just då att grunda en ny tidskrift, om möjligt på neutral mark, där de kunde uppträda utan att exponera sin nationella och ömtåliga värdighet. Men blott ett tillfälle, om än så gynnsamt, leder ej till resultat. Därför fordras ock någon, som både vill och kan begagna det. Den som kände med sig, att han kunde drista komma fram med ett sådant förslag samt med hopp om framgång, visste ock, att han skulle fylla ett känt och erkändt behof. Ehuru vetenskapliga undersökningar och publikationer äro eller borde vara af den natur att vara oberoende af land och folk, kan man dock såsom nordbo ej annat än i högsta grad glädjas däröfver, att planens upphofsman var en svensk, samt att företaget blef nordiskt, sålunda och afsedt att blifva en ny länk i den civilisationens kedja, som förenar oss med de andra kulturfolken. Huru lifligt och varmt upphofsmannens förslag omfattades af H. M. konungen och andra i Norden, därom talar första häftets förord tillräckligt. Huru gynnsamt hans förslag upptogs vid de stora universiteterna, där om vitna de redan publicerade afhandlingarna, liksom ock namnen på dem, från hvilka man i närmaste framtiden har att vänta uppsatser. Läger man härtill den omsorg om själfva redaktionen af afhandlingarna som utlofvats, att lämna allt i så utarbetad form att det kan njutas af hvar och en som ägnar sig däråt, och hvarom man redan haft tillfälle att på det hela taget övertyga sig, så lämnar det hela intrycket af en lika omsorgsfullt utförd som snillrikt uttänkt plan.

Efter ett föregående profark under förra året jämte ett första häfte, har redaktören detta år hunnit utsända ej mindre än ytterligare tvänne stora häften, ett ytterligare bevis för behovet af denna nya tidskrift.

De utgifna häftena innehålla

I: 1. Théorie des Groupes Fuchsien par H. Poincaré.

*) Blott om en bland dem kunde man önska, att den alligenom varit fullständigt analytiskt behandlad, ej blott, såsom mot slutet, tagen resonemangsvis.

Zur Theorie der Leibrenten von C. J. Malmsten.
Eine Annäherungsmethode im Probleme der drei Körper
von Hugo Gylden.

Das Problem der Configurationen von Th. Reye.

I: 2. Die Hexaëder- und die Octaëder- Configurationen
(12, 16,) von Th. Reye.

Sur les fonctions uniformes d'un point analytique (x, y)
par P. Appel. (Två afh.)

Développemens en série dans une aire limitée par des arcs
de cercle, par P. Appel.

Zur Theorie der Quadratischen Reste, von Ernst Schering.

Sur une groupe de théorèmes et formules de la Géométrie
énumérative, par H. G. Zeuthen.

Sur un théorème de M. Hermite, par E. Goursat.

I: 3. Mémoire sur les Fonctions Fuchsienues, par H. Po-
incaré.

Note sur les intégrales Eulériennes, par L. Bourget.

Altså ett innehåll lika omväxlande som värdefullt.

A. S.

Mineralogi och Geologi.

Archibald Geikie, Text-book of Geology. London
1882.

Oaktadt det stora antal läroböcker i geologi, som för när-
varande användas, torde man dock kunna säga, att en fullt
tillfredsställande lärobok af större omfång icke funnits att
tillgå, sedan den tid då C. F. Naumann utgaf sin »Lehrbuch
der Geognosie». Att med den hastiga utveckling, som den
geologiska vetenskapen undergått, detta sistnämnda arbete nu
skall vara i flera afseenden föråldradt, faller af sig själf.
Under sådana omständigheter måste man med tillfredsställelse
hälsa utgifvandet af Geikie's Text-book, hvilket arbete före-
faller oss synnerligen lämpligt såsom handledning vid studiet
af allmän geologi. Säkerligen skall äfven den med vetenska-
pen mera förtrogne hafva mycket att lära ur detta förträffliga
arbete. På något öfver 900 sidor har förf. lyckats samman-
föra det viktigaste af ämnet, hvilket han delar i 7 afdelnin-
gar. I den första afhandlas såsom inledning den kosmologi-
ska geologien eller jorden betraktad som himlakropp. Den
andra innehåller hufvudsakligen petrografi, hvarvid förf. på
ett synnerligen förtjänstfullt sätt redogjort äfven för den mi-
kroskopiska undersökningsmetodens viktigare resultat. Tredje
afdelningen omfattar den dynamiska geologien, hvilken förf.
synes behandla med synnerlig förkärlek. Fjärde afdelningen
innehåller arkitektonisk geologi och den femte en kort fram-
ställning af den paleontologiska geologiens principer. Där-
efter öfvergår förf. i sjätte afdelningen till den historiska
(stratigrafiska) delen af ämnet, hvarvid kort men öfersiktligt
redogöres för hvarje geologiskt systems förekomst och utbred-
ning inom olika världsdelar, så långt densamma hittills är
känd, hvarjämte viktigare ledfossil afbildas. En kanske alltför
kortfattad framställning af den fysiografiska geologien inne-
hålls i sista afdelningen. Förf's stil är alltigenom synnerligen
elegant och klar och det så utomordentligt rikhaltiga
materialet på ett förträffligt sätt ordnad. Genom rikedomen
på allmänna, stundom originella synpunkter, hvarigenom i
synnerhet förra hälften af arbetet är utmärkt, blir framställ-
ningen oaktadt mängden af fakta aldrig torr eller tröttande.
Många af vetenskapens modernaste resultat hafva i detta ar-
bete blifvit införlifvade med lärobokslitteraturen; så äro t. ex.
Challenger-expeditionens geologiska arbeten på sina ställen
omnämnda. I allmänhet kan man säga att arbetet blifvit full-
ständigt förtd fram till slutet af 1881. 435 träsnitt, till stor
del nya och i allmänhet goda, äro insatta i texten.

Hj. Sj.

W. C. Brögger, Über krystalle von Thorium;
»Zeitschrift für krystallographie etc.» VII, 5, 1883.

Enligt författarens undersökning kristalliserar metalliskt
thorium i regulära systemet i kombination af oktaedern och
kuben. Mätningen af de ytterst små bläckformiga kristallerna,
som för obehäpnadt öga tedde sig såsom ett fint, grått pulver,
skedde dels med en Fuess goniometer modellen II, dels under
mikroskop, och utgör ett vackert bevis på, huru långt man
med de moderna instrumentella hjälpmedlen i denna riktning
kan komma.

Hj. Sj.

Amund Helland, Om Islands Jökler och om
Jökellvens Vandmengde och Slamgehalt. Archiv för
Mathem. og Naturvid. Bd. 7 häftet 2, 1882.

De iakttagelser, för hvilka författaren här redogör, äro
af synnerligen stor geologisk betydelse. Efter att hafva på-
pekat, att de geologer, som förut berest Island, nästan en-
dast sysselsatt sig med studiet af vulkanerna och deras pro-
dukter, oaktadt Europas vidsträktaste isbräer finnas på ön
och inbjuda till glacialgeologiska studier, redogör förf. i förra
afdelningen af sitt arbete för flera af de större jöklarna. I
senare delen anställer förf. på grund af direkta iakttagelser
öfver älfvarnes vattenmängd och slamhalt beräkningar öfver
bräernas inverkan på sitt underlag och storleken af den glaci-
ala erosionen. Beträffande de siffror, hvartill förf. kommer,
nödgas vi hänvisa till arbetet själf och vilja här endast nämna,
att resultatet af förf's beräkningar äro sådana, att äfven den
mest ifrige anhängare af glacialerosionen däraf bör finna
sig tillfredsställd.

Hj. Sj.

S. A. Sexe, Alte Strandlinien und glaciële Schriff-
flächen im Strandgürtel. Arkiv för Mathem. og Natur-
vid. Bd. 7, häft. 2. 1882.

Förf. vänder sig i detta arbete mot den åsikten, att
strandlinierna äro utgräfdade genom inverkan af hafsvattnet och
således skulle beteckna det förra vattenståndet, och särskildt
däremot att någon sprängvis skeende höjning af landet ägt
rum. För att bevisa, att hafsvattnet icke har något erode-
rande inflytande och således ej kan åstadkomma strandlinier,
påpekar förf. att glacialreflor förekomma i själfva vattenbry-
net och anger 127 ställen i närheten af Kristiania, där han
iakttagit detta förhållande. Ehuru ref. ej anser, att strand-
linierna kunna anföras såsom bevis för en ryckvis skeende
stigning af landet, är ref. dock benägen att tro, att förf. dragit
för vidtgående slutsatser ur sina observationer, och att hans
sätt att resonera, då han pekar på glacialreflorerna såsom evi-
denta bevis mot hafsvattnets erosionsförmåga, icke är för kritik
oåtkomligt.

Hj. Sj.

Kemi.

F. L. Ekman, Studier öfver sötvatten och deras
analys. I. Chameleonmetoden. (Öfversigt af K. Vet.
Akad. Förh. 1882 N:o 5 sid. 3.)

Om bestämning medelst chameleonmetoden af
organiska ämnen i vatten och dessas betydelse för
dricksvattens användbarhet. (Aftryck af »Helsövards-
föreningens förhandlingar för 1882».)

Professor Ekman har underkastat den s. k. kameleonme-
toden för bestämmande af organiska ämnen i dricksvatten en
grundlig undersökning såväl med afseende på sjelfva sättet
för bestämningarnes utförande som tolkningen af resultaten
d. v. s. beräkandet af halten af organiska ämnen ur den
funna syreförbrukningen. Han har därvid funnit, att denna
metod, som framför öfriga har den stora, ja oersättliga för-
delen af ett snabt och enkelt utförande, dock icke, såsom
den hittills utförts, kunnat försvara det stora förtroende och
det stora användande, den fått åtnjuta af det stora flertalet
kemister, som sysselsatt sig med vattenundersökningar
— och detta emedan den ger mycket varierande resultat
alt efter olika sätt för bestämningarnas utförande. Syreför-
brukningens storlek beror dels af tiden för kokningen, dels af
förhållandet mellan kameleonlösningens, det organiska ämnets
och själfva vattnets mängd, dels ock därpå om inverkan sker
i alkalisk eller sur lösning. Hvad särskildt detta senare be-
träffar, fann förf., att det mycket ofta inträffade, att ett vat-
ten, som blifvit fullständigt oxideradt i alkalisk lösning, vid
surgörande åter började reducera kameleonlösningen. Detta
beror helt säkert på bildning af sådana organiska syror (t. ex.
oxalsyra), som utan att oxideras i alkalisk lätt förbrännas i
sur lösning. För att nu få så fullständig oxidation till stånd
som möjligt begagnar förf. först alkalisk och sedan sur lös-
ning, hvarjämte alltid samma kvantitet kameleon, syra, alkali
och vatten användes samt upphettningen sker lika länge och

med en värmekälla, som är så mycket som möjligt lika stark i hvarje fall. Operationen sker således i hufvudsak på följande sätt: 200 k. c. vatten (som skall undersökas) blandas med 10 k. c. natronlut (120 gram natriumhydrat på 1 liter) och 50 k. c. kameleonlösning (0,6 gr. på 1 liter) och blandningen uppvärms öfver en låga, som höjer temperaturen hos 250 k. c. vatten med ungef. 34° C. på 5 minuter. Blandningen får så *koka* i 15 min., hvarefter 10 kc. svafvelsyra (1 vol. på 5 vol. vatten) tillsättes och kokningen fortsättes i 10 min. Därefter tillsätts 100 k. c. eller i det fall, att vattnet är jämförelsevis rent och denna mängd icke räcker till att affärja vätskan, ännu något mer oxalsyrelösning (0,5 gr. krist. oxalsyra på 1 liter) och återtitreras med kameleon. Om reagensernas reining och korrektion för kameleonförbrukningen få vi hänvisa till originaluppsatserna. Anmärkas måste, att syreförbrukningen efter denna metod alltid utfaller betydligt högre än eljest blir fallet och att därför alla bestämningarna, som skola ligga till grund för bedömande af vattnens relativa renhet, måste ske efter samma förfaringssätt.

Förf. ådagalägger emellertid tydligt, att för så vidt bestämningarna af syreförbrukningen skola äga någon användbar betydelse för bedömande af vattnens renhet, man måste kunna använda dem som mått för de organiska ämnenas *totala* mängd. Han har därför ägnat mycket intresse åt undersökning om det öfver hufvud taget är möjligt, att bestämma en »reduktionsfaktor», hvarmed vattnens halt af organiska ämnen skulle kunna beräknas af deras syreförbrukning. Förf. påpekar då, dels att i naturliga vatten olika org. ämnen finnas upplösta, hvilka hvar för sig fordra mycket afvikande kvantiteter syre för förbränning, t. ex. kolväten, för hvilka reduktionsfaktorn under antagande af fullständig förbränning skulle blifva 0,34—0,25, och oxalsyra med resp. 5,63, dels å andra sidan att org. ämnen af kameleon oxideras i mycket olika grad, t. ex. enl. förf:s försök rörsocker med red.-faktorn 0,91 och hippursyra med 7,41. Stödd på den åsikt, att de ämnen, från hvilka vattnets org. beståndsdelar härstamma, dock äro *i stort taget* af ganska likformig beskaffenhet, och att en gemensam förvärdningsprodukt för dem alla är huminkropparne, som därför ofta utgöra en väsentlig beståndsdel af de org. beståndsdelarna i vattnen, har förf. ansett sig dock hafva skäl att söka bestämma en sådan reduktionsfaktor för särskildt det vatten, han närmast haft till undersökningsobjekt, näml. Sthlms vattenledningsvatten, på experimentell väg. Han fann därvid, att reduktionsfaktorn varierade med vattnets halt af org. substans, så att den med en syreförbrukning af 0,53—1,46 var 1,31 och steg oupphörligt till t. ex. 1,54 på 19,1 —19,8 syreförbrukning per million. Nu gäller denna reduktionsfaktor närmast blott det slags vatten, på hvilket bestämningen är gjord men torde dock med någorlunda säkerhet kunna användas äfven för andra sjövattnen. För kallvatten åter behövas direkta bestämningar af denna faktor. Förf. uppmanar därför de kemister, som använda kameleonmetoden, att hvar i sin stad bidraga till utredningen af denna fråga.

O. W—n.

C. W. Blomstrand, Bidrag till frågan om svafvels föreningsvärde. (Ofvers. over d. K. D. Vidensk. Selsk. Forh. 1882 sidd. 251—264).

Då förf. en gång gaf den snillrika förklaringen öfver de amoniakaliska metall- och särskildt platina-föreningarnes konstitution, fann han i och med detsamma i dessa föreningar ett talande bevis för qväfvets 5-atomighet. Då han sedermera sökte bevis för svaflets skiftande atomvärde och särskildt dess 4-atomighet, var det icke så långt ur vägen att söka erhålla dem på liknande sätt. Och nu har förf. verkligen funnit att, liksom amoniaks 3-atomiga qväfve i de amoniakaliska metallföreningarna, t. ex. platinbaserna, öfvergått i 5-atomigt och NH₃-grupper därför kunna sammanbinda metallen med saltbildaren i haloidsalter eller med syret i syresalter, äfven det 2-atomiga svaflet i t. ex. svafvetyl kan öfvergå till 4-atomigt och så ingå såsom förbindelseled mellan metallen och syreresten i föreningar, fullt motsvarande de amoniakaliska föreningarna. Hvad nu platinaföreningarna, med hvilka förf. sysselsatt sig, beträffar, så sträcker sig därvid öfverensstämmelsen så långt, att äfven den bekanta isomerien mellan »Reisets andra bas» och »Peijrones bas» här går igen. Motsvarande t. ex. den förre, platosaminkloriden,

Pt $\begin{matrix} \text{N H}_3\text{-Cl} \\ \text{N H}_3\text{-Cl} \end{matrix}$ existerar en platosetylsulfinklorid Pt $\begin{matrix} \text{S (C}_2\text{H}_5\text{)}_2\text{-Cl} \\ \text{S (C}_2\text{H}_5\text{)}_2\text{-Cl} \end{matrix}$ och den senare platosemidiaminkloriden Pt $\begin{matrix} \text{N H}_3\text{-NH}_3\text{-Cl} \\ \text{Cl} \end{matrix}$ en platosemidietylsulfinklorid Pt $\begin{matrix} \text{S (C}_2\text{H}_5\text{)}_2\text{-S (C}_2\text{H}_5\text{)}_2\text{-Cl} \\ \text{Cl} \end{matrix}$. Haloidsalterna äro vanligen olösliga i vatten och gula eller röda; syresalterna liksom de fria baserna lättlösliga i vatten och färglösa. Liksom vid de amoniakaliska föreningarna kunna haloidsalterna direkt förena sig med Cl₂, Br₂ o. s. v. och därvid öfvergå i föreningar af 4-atomig platina. Däremot synas dietylsulfinföreningarna Pt $\begin{matrix} \text{S (C}_2\text{H}_5\text{)}_2\text{-S (C}_2\text{H}_5\text{)}_2\text{-} \\ \text{S (C}_2\text{H}_5\text{)}_2\text{-S (C}_2\text{H}_5\text{)}_2\text{-} \end{matrix}$ vara ytterst obeständiga. För öfrigt kunna alkoholradikalerna på flera sätt varieras.

Genom denna mycket intressanta undersökning har äfven svaflets analogi med qväfvet såsom basbildande element, hvilken genom *Oejeles* öfverraskande upptäkt af sulfbaserna (t. ex. S(C₂H₅)₃OH) först lades i dagen, vunnit en elegant bekräftelse.

O. W—n.

Botanik.

S. Schwendener, Die Schutzscheiden und ihre Verstärkungen. (Abhandl. der Königl. Akademie der Wissenschaften zu Berlin 1882).

Bland de växtanatominiska arbeten, som på sista tiden utkommit, är utan gensägelse ofvanstående ett af de märkligaste, icke så mycket därför, att något nytt material här för första gången behandlas, som fastmer genom det sätt, hvarpå detta skett och genom de nya synpunkter, från hvilka ämnet blifvit skärskådadt. Förf., som i sina föregående epokgörande arbeten på det växtanatominiska området nästan utslutande fäst sig vid den mekaniska princip, som ligger till grund för växtdelarnes anatomiska byggnad, har här ställt sig på en betydligt bredare bas och genom en synnerligen skarpsinnig diskussion af de anatomiska objekt, som förelagat honom, lyckats förklara flere cellulära anordningar, hvilkas betydelse förut ej varit fattad, isynnerhet med hänsyn till permeabilitets-, elasticitets- och andra förhållanden. Af förf. undersökningar framgår, att å ena sidan i skyddsskivornas anatomiska byggnad förefinnas flere egendomligheter, såväl sådana som äro karakteristiska för större systematiska växtgrupper, som äfven sådana, som icke stå i något samband med den systematiska släktskapen utan tydligen blott äro att fatta såsom tillpassningar för klimat och lokal.

Alph. de Candolle, Origine des plantes cultivées. Paris 1883. (Bibliothèque scientifique internationale).

I detta arbete har den kände förf. sökt att utreda de olika växternas hemland, innan de genom människans inverkan började spridas öfver jorden, och löst sin intressanta men svåra uppgift på ett sätt, som vitnar om en ovanligt stor lärdom.

W. Behrens, Hilfsbuch zur Ausführung Mikroskopischer Untersuchungen im Botanischen Laboratorium. Braunschweig 1883.

En utförligare hjälpreda vid mikroskopiska växtundersökningar, lämpad efter vetenskapens närvarande ståndpunkt, har länge varit ett känt behof. Särskildt har man saknat tabellariska sammanställningar af de viktigaste reaktionerna på de ämnen, som i och af växtcellen bildas. Då ofvanstående arbete just i detta afseende är ganska fullständigt och därjämte upptager utförliga literaturhänvisningar, är detsamma särdeles kärkommet.

A. N. Lm.

Zoologi.

Carl Vogt und F. Specht, Die Säugetiere in Wort und Bild. 1883. Fr. Bruckmann's Verlag in München.

Detta arbete, som färdigt kommer att omfatta 25 häften, af hvilka redan 7 äro i bokhandeln tillgängliga, lofvar blifva ett verkligt praktverk öfver däggdjuren. Texten är populär och kortfattad. De talrika illustrationerna äro sant konstnärligt utförda och återgifva djurens lif på ett i sanning ovanligt naturtroget sätt. Det märkes genast, att artisten grundligt studerat lifvet i naturen. Arbetet synes hufvudsakligen vara afsedt för jagare och vänner af naturen i allmänhet. *J. H. Théel.*

Report on the Scientific Results of Exploring Voyage of H. M. S. Challenger 1873—1877. Zoology. Vol. VI.

En mer än vanligt framstående plats inom de sista årens zoologiska litteratur intaga tvifvelsutan de tid efter annan utkommande arbeten, som afhandla resultaten af de undersökningar öfver djurlifvet på de stora hafsdjupen, som under de sista tio åren utförts af skilda nationer. Det skulle blifva för vidlyftigt att här ingå i någon som helst detaljerad redogörelse för de resultat som vunnits genom dessa expeditioner, utan må det vara nog att framhålla, att ej blott zoologen utan äfven paleontologen och biologen genom dem erhållit de viktigaste upplysningar. Så t. ex. har man lyckats upphämta från de stora hafsdjupen ett större antal djurformer, som otvetydigt visa hän på en den närmaste släktskap med djur, som lefvat under sekundär- och tertiärtiden — sålunda för en onömbart lång tid tillbaka —, och som man aldrig väntat återfinna annat än i fossilt tillstånd. Äfvenledes har man funnit, att likasom sekundärperiodens krita bildades på hafvets botten, så försiggår ännu i dag i oceanens djup bildandet af en s. k. kritformation.

Frågan om en gräns finns mot djupet för djurlifvet, och hvarest denna gräns kunde uppdragas, stod länge obesvarad för zoologen. Den af engelska regeringen utrustade Challenger-expeditionen har först tillfyllest besvarat denna frågan, i det att genom den bevisats, att ingen gräns als finnes, utan att djur, och till och med högt organiserade sådana, träffas på de största djup.

De utomordentliga resultat man ansåg Challenger-expeditionen hafva vunnit, manade andra nationer till efterföljd — och så framkallades den »Norske nordhavs-expedition» 1876—1878, de Amerikanska »Blake-expeditionerna» 1878—1880 samt en italiensk och en fransk expedition, alla med den speciella uppgiften att underkasta hafvets djup en omsorgsfull undersökning.

Bearbetningen af det rika material som insamlats måste naturligtvis taga ej obetydlig tid, hvarför ännu endast en ringa del af de resultat, hvartill dessa expeditioner kommit, hunnit ofentliggöras. Längst hafva engelsmännen och normmännen hunnit i sina publikationer. Challenger-expeditionens arbeten äro beräknade att sammanfattas inom 12 till 15 stora quartband, af hvilka ännu blott sex äro utgifna. Den sjätte helt nyligen utkomna volymen, som här anmäles, innehåller tvenne afhandlingar — *Report on the Actinaria* af R. Hertwig och *Report on the Tunicata (Ascidia simplices)* af W. A. Herdman — bägge rika på intressanta iakttagelser öfver hithörande djurs inre och yttre organisation. Såväl sjöanemonerna (Actinia) som sjöpungarne (Ascidia) hafva hittills ansetts hufvudsakligen tillhöra litoral-faunan, men nu framgår af de nämnda afhandlingarne, att ej så få representanter af desamma lefva på ansenliga djup, ända till 2,600—2,900 fannar. *J. H. Théel.*

Universitetsangelägenheter:

Uppsala universitet.

Större konsistoriet.

Den 3 januari 1883. Föredrogos skrivelser från kanslern af den 27 sisl. dec. om beviljad afsked för akad. kamreraren C. F. Schenson och kungörande till förnyad ansökan af e. o. professorsbefattningen i anatomi och histologi.

Enligt donationsbref af den 6 sisl. nov. hade hrr D. Carnegie och O. Ekman skänkt, den förra 100,000 och den senare 20,000 kr. att af universitetet förvaltas enligt de bestämmelser donationsbrefven innehålla, hvarom så väl drätselnämnden som teol. fakulteten afgifvit infordrade yttranden. Kons. beslöt att hos kanslern begära tillåtelse att få mottaga de skänkta medlen till förvaltning för uppgifvet ändamål.

Uti till kanslern ställd skrivelse hade humanistiska sektionen hemställt, att docenten H. G. Hjärne, som den 10 sisl. erhållit ett efter numera vice bibliotekarien O. Annerstedt ledigt fast docentstipendium, måtte berättigas uppbära stipendiet från den dag, då doc. Annerstedt frånträdde detsamma genom sin utnämning till v. bibliotekarie eller den 1 sisl. juli. Efter att hafva hört drätselnämnden beslöt kons. tillstyrka bifall till sektionens framställning. (Bifölls af kanslern den 30/1.)

Den 17 januari. På grund af framställning från matemat. sektionen beslöt kons. att hos kanslern föreslå framställning till k. m:t att med tillsättning af lediga e. o. professuren i analytisk kemi måtte få anstå, intill dess den af professor P. T. Cleve väkta frågan om närmare bestämmelser rörande e. o. professorns i ämnet verksamhet och tjänstgöring blifvit afgjord.

Byggnadskomitén hade gjort framställning, att af universitetets medel måtte anvisas ett belopp af 13,500 kr., som enligt behörig utredning erfordrades för att ersätta byggnadsentreprenören C. H. Hallström för öfverarbeten, som blifvit en följd af de förändringar i afseende å nya universitetsbyggnadens fasader, till hvilkas vidtagande k. m:t lämnat sitt bifall. Sedan drätselnämnden tillstyrkt bifall, beslöt kons. anhålla hos kanslern, att ifrågavarande belopp måtte få utgå af reservfonden. Professor Almén anmälde sin reservation. (Bifölls af kanslern den 30/1.)

På framställningar af byggnadskomitén och efter att hafva inhämtat drätselnämndens yttranden beslöt kons. att hos kanslern anhålla att följande anslag till nya universitetsbyggnaden måtte anvisas att utgå af universitetets reservfond:

3,182 kr. 54 öre för af byggnadsentreprenören verkställda öfverarbeten för förstärkning af trästommen och järnstaketet öfver aulan;

648 kr. 40 öre för fullständigt utförande af en af kanslern förut gillad och bifallen åtgärd att med kopparplåt täcka fallet å taklisten till byggnadens hufvud- och sido- samt bakfasaders midtelpartier;

9,008 kr. 50 öre för utförande af såsom nödvändig ansedd förändring i konstruktionssättet i fråga om kalkstensbeklädningen öfver de 3:ne portarne å byggnadens bakfasad samt å andra våningens grada fönster. (Reservationer anmäldes af professorerna Almén och Thalén); och

3,112 kr. 12 öre för inrättande af en ritsal å universitetsbyggnadens vind samt förändrad anordning af lokalerna nr:is 78 och 79 i sydvestra hörnet af byggnadens andra våning. (Dessa anslagsbelopp beviljades af kanslern den 30/1.)

Den 8 februari. Till ledamöter i den komité, bestående af en medlem från hvarje fakultet eller fakultetssektion, som hade att behandla frågan om utdelande af understöd från h. mt konung Oscar II:s jubelfestdonation, utsågos genom slutet omröstning professorerna Cornelius, Landtmansson, Hedenius, Sahlin och Thalén.

Den 9 februari. Till utlåtande af drätselnämnden remitterades ett af professor H. L. Rydin väkt förslag att vid hvarje läsars slut skulle från trycket utgifvas en redogörelse för universitetsförhållanden samt utgifvandet däraf, därest universitetets rektor icke önskade besörja detsamma, uppdragas åt annan person, äfvensom att åt bibliotekarien C. An-